

میرزا رضاخان احصاء نمود اینطور همه را اعلان کرد در وقت سفید چهل و یک ورقه آبی نوزده رئیس - ماده دوم راپورت کمیسیون قوانین مالییه با اکثریت چهل و یک رأی تصویب شد حالا در دقیقه نفس است .

اسامی رای دهندگان
شیبانی . آقای مدرس قمشه . آقا شیخعلی شیرازی . دکتر اسمعیل خان . آدینه محمد خان آقامیرزا ابراهیم قمی . رکن الممالک . ادیب النجر حاج میرزا رضا خان . دکتر حاج رضا خان متنبی السلطنه . دکتر حمید میرزا . معاضد الملک . حاج محمد لریم خان فشقانی . انتظام الملک . معاضد السلطنه . حاج سید نصرالله لسان الحکماء . حاج سید الرعایا . میرزا رضای مستوفی . میرزا مرتضی قلی خان . حاج شیخ اسدالله . افتخار الواعظین . آقا محمد پروجری عنایت . حاج عز الممالک . حاج آقا . مشیرحضور ناصرالاسلام . مددالالدوله . فهم الملک . میرزا ابراهیم خان . معاضد السلطنه . معز الملک . آقا سید محمد صادق . آقا شیخ حسین یزدی . حاج شیخ الرئیس . لواء الدوله . کاشف . حاج سید ابراهیم . دهخدا .

اسامی رد کنندگان
آقا میرزا محمد نجات . علی زاده . آقا شیخ غلامحسین . شاهزاده محمد هاشم میرزا . وحید الملک . آقا سید حسین اردبیلی . آقا میرزا احمد آقا سید محمد رضای مساوات . صدرالعلماء خراسانی . منتصر السلطان . آقا سید حسین کزازی . میرزا داود خان . آقا سید جلیل . آقا شیخ رضا . شاهزاده سلیمان میرزا . آقا میرزا محمد علی خان تربیت . آقا شیخ محمد خیابانی . ضیاء الممالک ابوالقاسم میرزا مجدداً بعد از نفسی یک ربع قبل از غروب رئیس جلوس نموده غروب رسماً جلسه منعقد شد .

رئیس - ماده سوم - (بمبارت ذیل قرائت شد)
ماده سوم - امتداد این استقراض از هر نوع مالیات و تعدیلات که بعد ها قرار گذاشته شود معاف خواهد بود .

رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا فرمایش داشتید بفرمائید .
سلیمان میرزا - بنده خواستم این را عرض کنم اولاً که آقای وزیر امور خارجه چون دوم مرتبه بطور بیطرفی بعضی نسبت ها به تنقید کننده ها دادند گرچه آقای رئیس بطور اجمال تردید فرمودند لکن تا ایشان اظهارات خودشان را پس نگیرند نمی شود تنقید کرد .

رئیس - عرض کردم که گمان نمی کنم آقای وزیر امور خارجه خواسته باشند در ضمن نطق خودشان نسبتی بیک شخص یا یک جماعتی داده باشند بنده هم منظور به آنرا که نطق ایشان تمام شد عرض کردم و همه هم تصدیق کردند یار اظهاراتی که می شود از راه عقیده است مقصود دیگری نیست .

وزیر امور خارجه - تنقیدی که شده است که بجائی بر می خورد خوبست بفرمائید کجا بوده تا جواب عرض کنم (شاهزاده سلیمان میرزا اجازه خواست)
رئیس - گمان نمیکنم در این موضوع پیش از این جا داشته باشد که مذاکره کنیم دومه سوم اگر اظهاری دارید بفرمائید .

وحید الملک - بله اظهاری داشتم در این ماده هم در خود اول بعضی اظهارات کردم اگر چه می دام شاید قبول نشود مثل این پیشنهادی که تا بحال بنده سکرده ام و همیشه چهل و یک رأی برضه آن بوده است ولی بنده مجبوراً باید نقطه نظر خود را عرض بکنم این ماده بکسی از آن مواد مهم نیست هیچ طر سیاسی در آن ملحوظ نمی شود ولی جنبه سورمیسند دارد دیگر اینکه بنده این را بکسی بی فریاده می دانم این جا می گوید استاد این استقراض از هر نوع مالیات و تعدیلات که بعداً فرار داده شود معاف خواهد بود این یعنی چه یعنی اگر یک شخصی یک قسمت از دارائی خود را در این سهام گذاشته باشد و یک مقداری از این سهام جزء دارائیش باشد و اگر مالیات و عوارض دولتی بر تمام اموال اشخاص تعلق پذیرد بر آن قسمت که در خرید این اسعراض صرف شده است تعلق خواهد گرفت بنده معذورم و این یک چیزی است خیلی فوق العاده که بنده یک نمولی داشته باشم مر ذب از چندین چیز روزی تمام آنها مالیات بدهم و روی یک قسمت از آنها نه یون نقد است یعنی این سهام عوارضی بدولت بدهم جهت آنرا نمی فهمم فرض بفرمائید که شخصی دارای بیست هزار تومان تورم نموده هزار است تومان آن در مستغلات و ملک گذاشته شده است ده هزار تومان هم سهام است که خریداری شده بر ملک او که یک قسمت از دارائی او است یک مقدار عوارض تعلق می گیرد ولی بر آن هم هزار تومانی که بآن این سهام خریداری شده است مالیاتی تعلق نمیگیرد این بجز یکضری که بدولت وارد بیارود هیچ فایده ندارد هیچ فایده نخواهد داشت جز اینکه یکضری بر دولت وارد بیارود بنده چیز دیگری از این بنده نمی فهمم اگر یک نظر دیگری و یک حکمت دیگری دارد آقای وزیر مالییه خوبست برای بنده بفرمائید اگر چه بنده عرض کردم این جز یک ضرر وارد آورد بدولت ایران هیچ فایده دیگری نخواهد داشت نه از برای ترفی این سهام در خارجه و در اینکه یک مالیاتی بر اینها در خارجه تعلق خواهد گرفت هیچ حرفی نیست اسهامی که در لندن انتشار پیدا میکنند بدیهی است بر طبق قوانین عملی است و در تحت عوارض است که در آن عمل بر اینگونه اسهام گذاشته اند هیچ حرفی نیست که در آن عملها باید بدهند ولی دولت ایران یک قدری هم باید از این راه منفعول بشود و یک عیب دیگری هم دارد که آن سابقه است شاید که مادر آتیه خیلی استقراض ها بکنیم و مجبور باشیم که استقراض های کلی بکنیم اگر این ماده را این جا تصویب نکنیم آتیه شاید در کلیه آن استقراضها که شبیه باین مواد باشد شاید که مجبور باشیم که در آن عملها هم تصویب بکنیم بدولت ایران را بانکیه از این گونه دخل از این معر مردم

رئیس - بنده چون جناب آقای وزیر مالییه توضیحات دارند دیگر چندان عرضی ندارم ولی برای شرح توضیح لازم دانستم عرض کنم که متذکر باشم آقایان که در وقتی که امتیاز صابون سازی گذشت آن آلات و ادواتی که از فرانک میخواستند وارد بکنند گذشت که از مالیاتی که دولت یکطرفی بر آن ادوات ببینند معاف باشد اسهام هم همان حالت را دارد .

رئیس - پیشنهادی آقای وحید الملک کرده اند قرائت میشود (بمبارت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که این ماده بکلی حذف شود .
وحید الملک - از فرمایشات آقای وزیر مالییه بنده اینطور می فهمم که چندان جدیدی در این بنده ایتماده نداشته باشد و ایشان هم تقریباً یک قسمت داخلی در نظر دارند و از برای تشویق انتشار این اسهام در داخله ایران اینها را نوشته اند اگر این نظراست بنده عرض میکنم از برای آتیه و از برای اینکه این سابقه نشود برای استقراضات دیگر اینها را تصویب بکنند که حذف شود .

رئیس - چندین مرتبه عرض کرده ام که اینجا نمیشود پیشنهاد حذف کرد در خود ماده رأی گرفته میشود آقایان که رأی بحدف دارند رأی نمی دهند
وزیر مالییه - اولاً همانطوری که فرمودند نمی شود بحدف پیشنهاد کرد تا آنجا که فرمودند بنده جدیدی ندارم اینطور نیست بلکه مایل هستم که این ماده باشد .

رئیس - حالا رأی میکنیم بمانده سوم بطوری که خوانده شد آقایان که تصویب می کنند ماده سوم را ورقه سفید خواهند انداخت و آقایان که تصویب نمی کنند ورأی بحدف دارند ورقه آبی خواهند انداخت در این موقع اخذ ورقه آراه شده و آقای حاج میرزا رضاخان اوراق آراه را احصاء نموده بعد از اینطور اعلان کرد ورقه سفید چهل و یک ورقه آبی نوزده

بکنیم در صورتیکه این هیچ فایده برای ترفی اسهام در لندن نداشته باشد و هیچ ضرری برای انتشار این اوراق در خارجه نداشته باشد بنده ضرری نمی بینم که این ماده حذف شود و پیشنهادی هم راجع به این اظهار خودم تقدیم هیئت میکنم .

وزیر مالییه - همین طوری که آقای وحید الملک بیان فرمودند خوب ملتفت شده اند اینکه اینجا می نویسند که در آتیه از هر نوع مالیات معاف خواهد شد نقطه نظری که در اینجا هست نسبت به ایتمادات است که حالا مناسب به ایتمادات مالیاتی نداریم ولی ممکن است در آتیه مدبرک مالیات مناسب به ایتمادات باشد چنانچه در اغلب نقاط اروپا هم منظور است و اگر خواسته باشید که مالیات را از رعیت که میگیرند نسبت به ایتمادی او باشد اینجا از برای اینکه اسهام استقرار مایک رواجی داشته باشد یک ترفی بکنند باین جهت گفته شده است که از چنین مالیاتی معاف خواهد شد که باو نمی بیند و اگر بعد از این اهالی ایران خواستند از این اسهام بخرند و بیاروند در ایران وقتی که دولت مصمم شده است که مالیات خود را نسبت به ایتمادات معفی فرار بدهد آنوقت این اسهام معاف خواهد شد از آن مالیات عانتش این است برای اینکه این اسهام یک روحی پیدا بکند این قید اینجا شده است که همه بدانند که این معاف خواهد بود که اسهام بیشتر اختیار پیدا بکنند و بیشتر بخرند .

شیخ الرئیس - بنده چون جناب آقای وزیر مالییه توضیحات دارند دیگر چندان عرضی ندارم ولی برای شرح توضیح لازم دانستم عرض کنم که متذکر باشم آقایان که در وقتی که امتیاز صابون سازی گذشت آن آلات و ادواتی که از فرانک میخواستند وارد بکنند گذشت که از مالیاتی که دولت یکطرفی بر آن ادوات ببینند معاف باشد اسهام هم همان حالت را دارد .

رئیس - پیشنهادی آقای وحید الملک کرده اند قرائت میشود (بمبارت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که این ماده بکلی حذف شود .
وحید الملک - از فرمایشات آقای وزیر مالییه بنده اینطور می فهمم که چندان جدیدی در این بنده ایتماده نداشته باشد و ایشان هم تقریباً یک قسمت داخلی در نظر دارند و از برای تشویق انتشار این اسهام در داخله ایران اینها را نوشته اند اگر این نظراست بنده عرض میکنم از برای آتیه و از برای اینکه این سابقه نشود برای استقراضات دیگر اینها را تصویب بکنند که حذف شود .

رئیس - چندین مرتبه عرض کرده ام که اینجا نمیشود پیشنهاد حذف کرد در خود ماده رأی گرفته میشود آقایان که رأی بحدف دارند رأی نمی دهند
وزیر مالییه - اولاً همانطوری که فرمودند نمی شود بحدف پیشنهاد کرد تا آنجا که فرمودند بنده جدیدی ندارم اینطور نیست بلکه مایل هستم که این ماده باشد .

رئیس - حالا رأی میکنیم بمانده سوم بطوری که خوانده شد آقایان که تصویب می کنند ماده سوم را ورقه سفید خواهند انداخت و آقایان که تصویب نمی کنند ورأی بحدف دارند ورقه آبی خواهند انداخت در این موقع اخذ ورقه آراه شده و آقای حاج میرزا رضاخان اوراق آراه را احصاء نموده بعد از اینطور اعلان کرد ورقه سفید چهل و یک ورقه آبی نوزده

رئیس - ماده سوم با اکثریت ۴۰ رأی تصویب شده (اسامی رای دهندگان)
مددالالدوله - افتخار الواعظین - آقامحمد پروجری حاج شیخ اسدالله - معز الملک - میرزا مرتضی قلیخان - آقامیرزا ابراهیم خان - لسان الحکماء آقامیرزا رضاخان مستوفی - رکن الممالک - حاج وکیل الرعایا - آقا میرزا ابراهیم قمی - دکتر حمید میرزا - دکتر حاج رضا خان - انتظام الملک - فهم الملک - حاج میرزا رضا خان - مشیرحضور معاضد الملک - دکتر اسمعیل خان - آقامیرزا معاضد الملک - معاضد الملک - آدینه محمدخان - عز الملک - حاج آقا - حاج عز الملک - ادیب النجار معاضد السلطنه - دهخدا - آقا شیخعلی شیرازی - ناصرالاسلام سید حسن مدرس - کاشف - آقای شیخ حسین یزدی قشقانی - لواء الدوله - حاج سید ابراهیم .

متنبی السلطنه - شیخ الرئیس - شیبانی .
اسامی رد کنندگان
شاهزاده محمد هاشم میرزا . آقا سید جلیل صدرالعلماء خراسانی . آقا شیخ محمد خیابانی . آقامیرزا احمد قزوینی - ضیاء الممالک - شیخ غلامحسین ابوالقاسم میرزا . آقا میرزا محمد علی خان تربیت آقامیرزا محمد نجات .
منتصر السلطان . وحید الملک . سلیمان میرزا آقاسید حسین اردبیلی . میرزا داود خان . آقای آقاسید محمد رضای سادات . آقاسید حسین کزازی حاج محمد صادق . علی زاده - آقا شیخ رضای دهخدا قزاقی .

رئیس - ماده چهارم را بخوانند (باین عبارت قرائت شد)
ماده چهارم - پس از تأدیبه سه میلیون و سیصد و نود و شش هزار و شصت و نود و هفت تومان طلب سابق بانک و سیصد و چهل هزار تومان وجهی که اخیراً بچنان مساعدت مساعده استقرار گرفته شده است تمهید وجه استقرار در بانک باقی خواهد بود تا وقتی که لایحه راجع بخرج و اوابج تنقیص از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد .

سلیمان میرزا - مطابق این ماده قلمنا هم که قرض تصویب شد شروع بخرج آن نخواهد شد مگر آنکه این اوابج تنقیص و لایحه راجعه بخرج آن از مجلس بگذرد چون مستخدمین امریکائی را که ما خواسته ایم و شاید همین چند روزه برسد چون نظریات آنها که شامل علم و عمل است در این قبیل امور باید مفید بدانیم و استفاده بکنیم از نظریات آنها اینست که بنده باین ماده باین ترتیب مخالف هستم اگر یک لفظ امریکائیها بر آن اضافه بشود که این وجه در بانک بماند و بمصرف نرسد تا اینکه این مستخدمین امریکائی هم که در این چند روزه وارد شوند بیایند و نظریات خودشان را در این لایحه خرج و مصرفیکه ما برای اومین میکنیم اظهار نمایند و مخارج آنرا از برای ما تعیین بکنند و یک لایحه خرجی بانظریات علمی و عملی خودشان معین نمایند و پیشنهاد مجلس بکنند و همچنین یک ترتیب تنقیص بآن تجربه خودشان پیشنهاد بکنند آنوقت بنده تصویب می کنم که کاملاً این پول بمصارف لازم برسد و بنده موافقت خواهم کرد یعنی پس از اینکه

امروز گذشت بدون اینکه مستخدمین امریکائی بیایند شروع بخرج آن بکنیم و بدون این ترتیب بنده بکلی مخالف هستم و می خواهم این مستخدمین امریکائی را از حالا مشغول کار بکنیم تا این که مثل مسبو ببرد نشود .

وزیر مالییه - بنده هر چه فکر میکنم از اظهارات شاهزاده سلیمان میرزا که میگویند این باشد تا مستخدمین امریکائی بیایند و نظریات خودشان را در باب خرج بکنند مستخدمین امریکائی فردا وارد میشوند بلکه دهفت هشت روز دیگر هم شاید وارد نشوند در این هفت هشت روز هیچ شروع بخرج این نخواهد شد و تا هفت هشت روز دیگر اوابج خرج اینرا هم نمیتوانیم از مجلس بگذرانیم علاوه مستخدمین امریکائی که وارد شدند چطور میتوانند بعضی ورود بگویند فلان بخارج لازم است و فلان مخارج لازم نیست چه اطلاعاتی میتوانند تحصیل بکنند در این چند روزه حالا همانطوری که اینجا نوشته شده است آن قرض بانک باید تأدیبه شود برای اینکه آن قرض بانک اگر بماند خیلی تفاوت تنزیل دارد این قرض را شما صدی پنج تنزیل خواهد بود و قرضی که سابق کرده اید در صدی هفت و تنزیل میدهد و البته هر چه زودتر آن قرض را تأدیبه شود بهتر است یعنی فایده برای ما حاصل میشود آدمیم بر سر مخارج بخارج البته یک لایحه دارد طبقه اول و بعد هم خواهد گذشت و در باب تنقیص آنها هم طوری که اینجا مذاکره شده است هیئت دولت تصویب کرده اند که یک هیئتی مرکب از اروپائیها و ایرانیها از هر وزارت خانه یک نفر یک کمیسیون تشکیل بدهند و آن کمیسیون هم تشکیل شده است و البته مشغول مذاکره هستند و ترتیب تنقیص از برای اینکار تعیین خواهند کرد شاید تعیین کرده باشند برای اینکه امروز که از آنها سؤال کردم گفتند تمام است و خواهیم آورد به هیئت وزراء البته هیئت وزراء هم آن ترتیبها همانطوری که در لایحه سابق نوشته بودند با اصلاح مجلس خواهند رسانید بنده عقیده ام اینست که مفید کردن این مسئله باینکه امریکائیها بیایند هیچ فایده برای ما نمیتواند داشته باشد علاوه بر این بنده تصور میکنم که آقایان و کلاه چندان بر اطلاع از وضع حاله ملک خودشان نباشند و اینجا نشان و دست وزراء را بستن که این باشد که آنها بیایند و با آنها نیندندست این پول تنزیل شما خودتان میدانید که شما محتاج اسلحه هستید و باید آن اسلحه خریدید شود و وقتیکه داخل آن لایحه شدیم خواهید دید که اسلحه آنجا نوشته شده است و کمال فوریت را دارد که آن باید خرید شود و اینجا بمصرف برسد و ما از بابت خرج این پول را باید بدهیم دیگر در خصوص تنقیص مخارج است چیزی که در آنجا در اوج به تنقیص نوشته شده از طرف ما شده است یعنی از طرف وزراء پیشنهاد شده است بمجلس شورای ملی که ترتیب تنقیص مخارج این استقراض باید باشد و همان هیئتی که اسامه مستخدمین مشغول ترتیبها کار شده اند و همین چند روزه باطلاع مجلس خواهد رسید ترتیب تازه نیست دیگر در این ماده چیزی که هست ترتیب داخل ماده قانونی کردن که فلان چیز نخواهد شد تا مستخدمین امریکائی برسد بنده عقیده ام اینست که هیچ صلاح نباشد این جمله را در این ماده قانونی بنویسند بجهت اینکه شما که ملت دارید و البته دولت تمام

احتیاجات ملک را خیلی خوب میداند و حتی الامکان خیلی سعی داود در صحت عمل و در ترتیب تنقیص آن در این ضمن هم آنها خواهند رسید اما در ماده قانونی گنجانیدن که اقدامی نشود تا آنها برسند گمان نمیکنم یک چنین ماده تا کتون از یکی از مجالس عالم گذشته باشد که در یک لایحه قانونی بکنند ما را نوشته باشند و بنده یک چنین چیزی را در ماده قانونی توهین بدولت میدانم .

وحید الملک - بله بنده اسوس میخورم که از حالا می بینم که آنطوریکه باید مستخدمین خارجه را بکار بکنیم و از آنها کار توقع داشته باشیم از حالا آن نظریات در بین نیست از اظهارات آقای معیر در چند روز قبل و اظهارات وزیر مالییه الان بنده خیلی اسوس میخورم که یک عده متخصص که شما از راه روز روز حیات زیاد و مخارج فوق العاده آورده اند و الان در شرف ورود هستند بشانک این ملک شما نمیتوانید در تنقیص یک استقراض مختصری منتظر آنها باشید و نمیخواهید از آنها استفاده بکنید و یک فایده از این مستخدمین ببردید در صورتیکه نظر متخصص که سهل است نظر بکنند عالم متوسط کالیست و ما آنرا همراضی نمیشوم که یک عده متخصصین که معروف اصلاح امور مالییه و اصلاحات امور مالییه بزرگ حتی آن نظر را هم در آنجا نداریم و این ماده را میگذرانیم در صورتیکه ما این روز شنبه که چهار روز دیگر باشد مستخدمین ما وارد این باغخت خواهند شد اما چیزی که خیلی قریب و فوق العاده نظر می آید که مستخدمین شما باین زودی نمیتوانند داخل شوند و از همه تنقیص این مسئله نخواهند توانست بر آمد بنده خیلی بنظر امین هستم که آید یک مسئله که خیلی مهم است ترتیب تنقیص این مسئله است و هر کس که الفبای مالییه را میداند می تواند یک ترتیب تنقیص صحیحی قرار بدهد که بتوان از آن استفاده کرد در این صورت بنده چندان جای اشکال نمی بینم که مستخدمین شما که چند روز دیگر می آیند یک نظر مخصوصی داشته باشند در ترتیب تنقیص این استقراض مختصر در صورت مخارج این و یک جدول تنقیص برای صحت این مخارج وجه استقراض بنده هیچ اشکالی در این نمی بینم و هیچ وجهی هم برای دولت در این نمی بینم که نظر مستخدمین در اینجا شرط شود و اگر اینطور بود که توهین شود دولت این را توهین فرض می کرد که یک عده متخصصین برای یک کار بخصوص لازم ندارد چرا می آید از مجلس شورای ملی می گذارند که ما از برای مالییه متخصص لازم داریم و برای فلان اداره متخصص داشته باشیم که بیایند اصلاح کارهای مالییه را بکنند پس بنده لازم می دانم که اسم امریکائیها و مستخدمین امریکائی در اینجا برده بشود و ما آن چیز را که بنده اینجا مخالف هستم راجع می شود بوجه مساعده که در آن جا ذکر شده است که برداشته شود از استقراض آقایان می دانند که این هم یکی از مواد خرجی است که در آن لایحه خرج به مجلس آمده و نصفه کاره برگشت در آن ذکر شده بود و اگر شما بیایید یک ماده از آن لایحه خرج را که رای دادید بحدف استقراض بگذرد اینجا تصویب نمائید این یک چیز خیلی قریبی خواهد شد بجهت اینکه شمارای دادید که آن مواد باشد تا بعد از آنکه لایحه استقراض که از مجلس گذشت آمواد بیاید بمجلس و بآن بپردازیم و در آن رای

بگیریم و بنده اینرا یک چیز غریب نا متناسبی می بینم و هیچ عجله هم در این نمی بینم که این سبدهو چهل هزار تومان پرداخته شود. بیانک و چهار پنج روز تأمل نشود تا آن لایحه خرج و تقشیش از مجلس بگذرد و در اینصورت بانک پول خودش را باید بردارد حرفی نیست بانک پولی از این دست خودش بآن دست می دهد و در اینصورت عاقبت هم این سبدهو چهل هزار تومان را باید بردارد حرفی نیست ولی در آن لایحه خرجی که خواهد آمد اینجا بهتر این است که در آن لایحه خرج بیاید اینجا و در همان ذکر شود اگر این نکته که عرض کردم ملحوظ بشود دیگر ایرادی در این ماده نمی بینم

وزیر مالیه -

بنده خیلی حیرت دارم از این بیانات آقای وحید الملک که می فرمایند دولت نمی خواهد از اموری که آمریکائی که خواسته است استفاده بکند و این شکل بیانات یک اثر سونی می تواند بکند و اینکه فرمودند روز شنبه وارد می شود این طور نیست شاید آن شنبه هم وارد نشوند و اینها ما از آنها استفاده خواهیم کرد و وقتی که آنها وارد شدند در اینجا البته نظریات آنها را هم سؤال خواهیم کرد در این باب و خیلی هم استفاده خواهیم کرد از برای استفاده است که آنها را اجیر کرده ایم آوردیم. اینجا البته دولت می خواهد استفاده بکند از کجا شما تصور کرده اید که ما نمی خواهیم استفاده کنیم خیر دولت می خواهد استفاده نکند از وجود آنها که ما مانند و عاقل اما این مسئله سیصد و چهل هزار تومان که می فرمایند بنده اینرا خیلی مقدم می دانم بر فرض سابق بانک بجهت این که این پول باین عنوان گرفته شده است یک مقداری در کابینه سابق یک مقداری هم در موقعی که آن کابینه منحل شده بود و آن کابینه جدید هم بنامه بود این پول باین عنوان گرفته شده بود حالا شما چطور می توانید بگوئید این پول از آن باب حساب نشود آنوقت که می گرفته اند که این از آن باب است دیگر شما چطور می توانید بگوئید از آن باب حساب نشود این از آن باب حساب شده است.

حاج شیخ الرئیس -

این بنده نظر با اطلاعاتی که از حالت مالیه و ضعف بنیه مالیه دارم و احتیاجات فوریه و قریه که هیئت وزراء با استقراض برای اینکه تهیه کنند تکمیل نهمین لوازم آسایش و آزادی افراد این مملکت را اگر نه این بود که خود وزراء عظام پیشنهاد کرده بودند بمجلس مقدس که بقیه این استقراض را از آنجا بطلب بانک داده شود با یک هیئت تقشیشه بصرف برسانم بنده نظریات احتیاجات فوریه و آن مخاطر آنکه می بینم پیش می آید رای می دهیم که بدون هیچ تقشیش این مبلغی را که خیلی غیر مهم است در نظر بنده هیچ اهمیت این همه مذاکره را ندارد نه قرض بلتیکتی است نه قرض سیاسی است و می توانم از روی اطلاع بگویم که وزرای دول خارجه که مجلس اعتماد اکثریت قاطبه یک پارلمانی هستند خودشان استقراض می کنند و بعد صورت آن را و صورت مخارج آن را پیشنهاد بمجلس می کنند و می گذرد اما مسئله امریکائی ها بنده گذاردن اسم امریکائی

ها را در قانون خلاف قانون می دانم و حال اینکه خاطر نمایندگان مسبق است که اول کسی که پیشنهاد کرد برای این که مستخدمین آمریکائی بیایند بنده بدم و خیلی تشکر می کنم که پیشنهاد بنده را استقبال فرمودند و همراهی کردند ولی متأسفانه عرض می کنم که گنجائیدن یک هجدهم را در یک هجدهم ماده بطور مستقیم یا غیر مستقیم یک توهینی به هیئت دولت می دانم و ما هرگز راضی نمی شویم یک چنین کلمه ولی اطمینان می دهیم که آن ها می آیند و طرف شور دولت می شوند و از آن ها استفاده خواهیم کرد و باز هم عرض می کنم گنجائیدن آن جمله را در قانون من توهین بدولت می دانم و اگر بخواهند در این خصوص توضیحات دیگر هم می دهیم.

رئیس -

مذاکرات کافی است (بعضی اظهار کردند کافست بعضی اظهار کردند کافی نیست) رئیس - رای می گیریم در این که مذاکرات کافی است یا خیر آقایانی که مذاکرات را کافی می دانند قیام نمایند (اقلب قیام نمودند) ۴ نفر مذاکرات را کافی دانستند - پیشنهادی کرده اند آقای دکتر علیخان فرات می شود و در قابل توجه بودنش رای می گیریم (اصلاح آقای دکتر علیخان بجزارت ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد می کنم که در ماده چهارم قید شود تا وقتی که لایحه راجحه بخرج و لوابیح راجحه بکسیسیون تقشیش که عده از اعضاء آن مستخدمین مالیه خارجه خواهند بود از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد.

رئیس -

اصلاحی هم آقای اردبیلی پیشنهاد کرده اند تقریباً به همین مفهوم وقتی که بنای رای گرفتن شد بکمتر به بعد رای می گیریم (پیشنهاد آقای آقا سید حسین اردبیلی بمضمون ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد می کنم ماده چهارم اینطور نوشته شود - پس از تادیه سه میلیون سیصد و نود و شش هزار و شصت و نود و هفت تومان طلب سابق بانک تمامه وجوه استقراض در بانک باقی خواهد بود تا وقتی که لایحه راجحه بخرج و لوابیح تقشیشه که بضمیمه نظرات متخصصین مالیه پیشنهاد خواهد شد از تصویب مجلس بگذرد.

دکتر علیخان -

بنده موافق هستم با اشخاصی که نظر مستخدمین مالیه را در این امر لازم می دانند و توضیحاتی که آقای وزیر مالیه دادند منی را این بود که چندان نمی ندارد ولی تصریح هم نکردند که ضرری هم داشته باشد و چون فرمودند که ذکر کردن اسمی مستخدمین در این قانون شاید مناسب نباشد ولی باین طوری که بنده پیشنهاد کردم هم شامل آنها است که آنها نظر خواهند داشت و هم لازم نیست که تا وقتی که آنها وارد نشده باشند دست بانکار زده نشود و این البته وقتی خواهد بود که آنها حضور داشته باشند و در این کسبوسون تقشیش مصوبت داشته باشند لازم نیست که در این ماده قانونی تصریح بشود که ما اهمیت می دهیم بتقسشیش این استقراض و در آن اهمیت نظر داریم که مستخدمین

مالیه که برای اینکار خواسته ایم - اگر چه این جزء است آن اهمیتی که می خواهند بعضی ها بدهند شاید نظر بقدر قرض آنقدر اهمیت نداشته باشد که ما نظر با اهمیت تقشیش آنها داشته باشیم و باین طور بنده این ماده را پیشنهاد کردم و گمان می کنم ضرری نداشته باشد.

وزیر امور خارجه -

بنده لازم می دانم عرض کنم این مسئله تقشیش را که کابینه دولت بلکه هر دو کابینه تصدیق کرده اند برای این که یک سرمشقی برای اساس مسائل مالیه بدست آورده باشند فقط نظر بر این مسئله پنج کروار استقراض با افلان نیست بلکه خواسته اند که یک اساس تقشیش برای مسائل حالیه طرح شده باشد و چون این مطلب یک امر محدودی است و این مسئله استقراض زودتر و بهتر می تواند در تحت تقشیش بیاید این بود که از آنجا خواستند شروع بکنند اما اینکه مستخدمین یکنگ دنیائی را در اینکار مخصوصاً تخصیص می دهند البته آنها از برای مالیه وارد خواهند شد بعد از ورود آنها در امور راجحه بمالیه نظریات و شور آنها منظور خواهد شد اما اینطور هم نباید باشد که ما هر مستخدمی که داریم وقتی که یک مدتی در ایران ماند بکلی او را کنار بگذاریم و صرف نظر بکنیم و یک چیز تازه که پیدا شد و دنی کل جدید لده باید حساب بکنیم ما عیالاً مستخدمین خارجه داریم که در یک رشته بزرگ مالیه مشغول هستند اطلاعات آنها را در یک امری که بقول آقای وحید الملک انبای مالیه است آنقدر اهمیت نمی دهیم که یک صورت لایحه تقشیشه تصویب و پیشنهاد هیئت دولت بکنند این خیلی فریب است ما چندین کروار تومان خودمان را بدست یک هیئت سیرده باشیم و یک انقبای مالیه را نخوانده باشند نیز بدهند ما نور می کنیم که خیر آنها می توانند بخوبی این لایحه تقشیشه را پیشنهاد و زرا بکنند که بعد از تصویب خودشان پیشنهاد بمجلس شورای ملی بکنند و بنده تصور می کنم با اندازه خودم همان طوری که آقای حاجی شیخ الرئیس فرمودند باین احتیاجات حاضر و با این همه عجله رسمی که هیئت دولت نمایندگان ملت در تمامین و تکمیل انتظامات مملکت دارند عرض می کنم با ایستی که این پیشنهادها هیچ نشده باشد و اگر در بعضی مسائلی که کمال اهمیت را دارند بخواهند تا آنجای که مقدور است دست و بال کار و اشخاصی که مشغول کار باشند بینند نباید منتظر پیشرفت کارم باشند هیئت دولت که خودش این تقشیش را پیشنهاد کرده این پیشنهادی نیست که مجلس شورای ملی کرده باشد این پیشنهادی است که خود دولت کرده برای اینکه بهمان نقطه نظری که عرض کردم اساسی باشد برای صحت عمل کلیه امور مالیه و وقتی که بمجلس شورای ملی اطلاع داده شد که یک کمپسونی مرکب از مستخدمین خارجه و مستخدمین داخله هستند و یک لایحه تقشیش ترتیب خواهند داد بمجلس شورای ملی هم پیشنهاد خواهند کرد دیگر زیاد بر این صورت نمی کنم که هیچ انتظاری داشته باشند بجهت اینکه یک لایحه که بانظریات اشخاص بصیر و با اطلاع تدارک شد و پیشنهاد مجلس هم

شد و مذاکرات هم در آن می تواند بکنند و نظریات خودشان را هم بکنند باقی مذاکرات جز اسباب تأخیر امر فایده دیگری نخواهد داشت و البته همینکه مستخدمین یکنگ دنیائی هم رسیدند هیچکس آنها را خارج نخواهد گذاشت و از آنها هم استفاده خواهند کرد ولی عیالاً با این اقدامی که شده و تشکیلی که در کسبوسون شده است ما داریم که استفاده بکنند و زیاد بر این مذاکره فرمایند.

دکتر علیخان -

توصیحی دارم. رئیس - حق توضیح ندارید مطابق نظامنامه اینکه عرض کردم پیشنهاد آقای اردبیلی با پیشنهاد آقای دکتر علیخان مطابق است و یک مرتبه رای می گیریم بنده درست ملاحظه نکردم یک تفاوتی بین آن دو هست دکتر علیخان پیشنهاد کرده اند که جمله آخری ماده چهارم حذف شود و یک جمله که خودشان پیشنهاد کردند اضافه شود باین طور که طلب سابق بانک داده شود و علاوه بر آن ۳۴۰۰۰ تومان هم داده شود و باقی باشد تا مستخدمین مالیه بیایند ولی آقای اردبیلی پیشنهاد کرده اند که فقط همان طلب سابق بانک داده شود و باقی بماند تا اینکه مستخدمین مالیه بیایند و قراری بدهند اینست که در این پیشنهاد اول رای می گیریم بعد در پیشنهاد آقای اردبیلی رای خواهیم گرفت و مجدداً پیشنهاد آقای دکتر علیخان خوانده شد.

رئیس -

آقایانی که این اصلاح را تصویب میکنند قیام نمایند. (اقلب قیام نکردند و رد شد) پیشنهاد آقای اردبیلی مجدداً قرائت شد.

آقا سید حسین اردبیلی -

مانظور بکنم آقای رئیس یاد آوری فرمودند نقطه نظر بنده فرق داشت با پیشنهاد آقای دکتر علیخان و آن عبارت بود از همان قسمت ۳۴۰۰۰ تومان که می خواهم فعلاً مسکوت عنه بماند یعنی همچو تصور می شد که اگر این مبلغ در زمین آن ماده تصویب شود مثل اینست که یک بودجه خرجی که هنوز در جزئیاتش تحقیقات لازم بعمل نیامده است آنرا در ضمن یک ماده رای داده باشیم بجهت اینکه در این لایحه شرطی داده شده است که این سه میلیون و کسری طلب سابق بانک و این سیصد و چهل هزار تومانی که اخیراً گرفته شده است این را ضبط بکنند و باقی را باقی داشته باشند تا وقتی که لایحه تقشیشه بگذرد تقریباً مثل اینست که ما رای داده باشیم بآن سیصد و چهل هزار تومان و یک بودجه خرجی را تصویب کرده باشیم از این جهت بنده پیشنهاد کرده ام که این قسمت مسکوت عنه بماند و این نکته هم در اینجا تصریح شود که لایحه راجحه بخرج و لوابیح تقشیشه که بضمیمه نظر متخصصین امریکائی پیشنهاد بمجلس شورای ملی خواهد شد از مجلس بگذرد اینجا آقای وزیر امور خارجه فرمودند که ما مستخدمین خارجه داریم و ایجاد در دایر مالیه مخصوصاً در بعضی ادارات اشخاصی که خیلی اطلاعات زیاد در امور مالیه دارند داریم و ترتیب دادن یک لایحه تقشیش این خیلی سهل است البته می تواند ترتیب بدهند بنده

عرض نمیکنم که این مستخدمین اروپائی که حالا هستند اینها با اطلاع نیستند مسلماً اینها مستخدمین با اطلاع با کفایتی هستند و ما هم از اطلاعات آنها خیلی استفاده میکنیم ولی چون مستخدمین امریکائی یک اهمیت مخصوصی دارند اگر نظریات آنها ضمیمه این لایحه تقشیشه بشود البته بیشتر مورد اعتبار خواهد بود باین جهت بنده توضیح میدهم که آنها بیایند ضمیمه بشوند در این امور تقشیشه نظر بکنند و متعلق این فرمایشات آقای وزیر امور خارجه را اگر ما تصور بکنیم یقین مثل این است که بگوئیم که یک هیئت وزرائی که ممتد و محل وثوق هستند داریم دیگر گذشتن این لوابیح از مجلس با نظرات مستخدمین خارجه چه لازم است بله ممکن است ما کمال اطمینان را داشته باشیم و این مناقاتی ندارد که در ترتیب لوابیح و قوانین هم منتهای دقت را داشته باشیم مستخدمین مالیه اروپائی ما هم خیلی کافی هستند ولی بگذاریم که مستخدمین امریکائی ما هم بیایند منتظر آنها هم هستیم وارد بشوند و نظر بانشان معلوم بشود و آنها هم طولی نخواهد کشید که وارد بشوند و زودتر وارد خواهند شد.

فهییم الملک -

بنده خیلی افسوس میخورم که یک مستخدمین امریکائی خواسته ایم برای این مملکت و هنوز هیچ معلوم نیست در کجا هستند بجز در کجا هستند هنوز یاد کوبه هم وارد نشده اند در اینجا مذاکراتی میشود مثل اینکه یک عده مخالف استخدام آنها هستند و عده موافق این خیالی فریب است این همان مستخدمینی هستند که در این مجلس فریب با اتفاق برای استخدام آنها اکثرات آنها حقوق آنها رای داده شد دیگر اختصاص بیک حزب مخصوصی ندارد و همه در استخدام آنها متفق بوده هستند از اول هم مخالفی نبوده حتی وقتی از طرف دولت پیشنهاد شد که مستخدمین مالیه را از فرانسه بخواهند کمپسئون خارجه تصویب کرده بود که از سویس جلب شوند بعد که در مجلس از طرف نمایندگان امریکائی پیشنهاد شد آقای وحید الملک که مخبر کمپسئون بودند بیابرای دفاع را برورت کمپسئون یا بقیه شخصی مخالفت می کردند.

وحید الملک -

بنده مخالفتم نمیکنم. **فهییم الملک -** حالا هیچ دلیلی ندارد که فرمایشات آقای وزیر مالیه و عراض بنده را بیکسوه تفسیر و تفسیری بکنند و اسباب شکایت و اوقات تنگی خودتان قرار بدهید بنده آن شب هیچ عرض نکردم که آنها نیابتند داخل در کار باشند بنده عرض کردم آمریکائی ها اطلاع ندارند از اوضاع مملکت میفرمایند اطلاع دارند بنده نمی دانم از چه راه تحصیل کرده اند ولی عرض کردم نباید باشند در کار تا اطلاعات پیدا کنند اگر در کار نباشند اطلاع پیدا نخواهند کرد بنده عرض میکنم که یک آمریکائی که می آید در اینجا نشود از او متوقع بود که شما در بم و نماشیر و کرمان یک ترتیبی برای تقشیش قرار بدهید بنده که چند سال است در ایران هستم نمی توانم یک ترتیبی برای این کار بدهم بآنهایی که الهامی شده باشد از خارج که بتوانند فوری ترتیب امور داخلی ما را بدهند معلوم است آنها باید بیایند و داخل در خدمت هم بشوند و دولت هم استفاده از

آنها بکنند و اینکه می فرمایند اینها بعد از دست آنها بیایند بنده مخالفم با اینکه که الان می آیند وجه زیر دست آنها باشد و بعد بقیه مستخدمین بگوئیم خاطر آقایان را باینکه در اول تمدن مستخدمین بلژیکی خیلی از اشخاص وزیر دست آنها مشغول کار شده و در همان یکی دو سال اول صاحب همه چیز شدند بعد از چند سال که مستخدمین بلژیکی مسبق با اوضاع شدند جلو گیری از آنها کردند این ما هم وارد میشوند مستخدمین داخله باید با آنها کار کنند و معلوم نیست که چه شکلی با آنها رفتار میکنند که بعد از شش ماه دیگر همین صحبت هائیکه نسبت ب دیگران می دهند با آنها شروع بشود ما بخواهیم از آنها استفاده بکنیم می خواهیم ادارات ما را تکمیل بکنند اداراتی برای ما تأسیس بکنند هیچ کسی مخالف نیست باید آنها بیایند و این اصلاحات را بکنند باید داخل کار شوند برای همین کار آنها را خواسته ایم سالی بیست و هشت هزار تومان در مجلس فریب با اتفاق تصویب کرده اند برای پنج نفر مستخدم امریکائی که بیایند از آنها استفاده کنند نه این که تا بخواهیم یک نظریات دیگری داشته باشیم هیچ همچو نظری در مجلس نداشته ایم و نخواهیم داشت و در باب این که فرمودید این ۳۴۰۰۰ تومان باشد با متخصصین امریکائی بیایند این را اگر نیرد از بد حالت قرض جاری بکنند یک تنزیل صد هفتی باید بدهند در صورتیکه اگر جزء این خرج حساب کنند تنزیل را صدی پنج خواهند داد و در صورتیکه وقتی که دولت این وجه را اخذ کرده است بعنوان مساعده این استقراض را گرفته است حالا چه دلیل دارد که یک مدتی هم آن تنزیل فوق الامده را بدهیم صدی پنج را تصویب بکنیم و در باب خرج هم نظرشان گویا این نبود و بطور کلی نظرشان موافق همان را برورتی است که از کمپسئون بمجلس آمد که ترتیب تقشیش از چه قرار است یعنی مستخدمین خارجه کلیه در آن باشند و عرض میکنم فید شده است که اولاً لوابیح تقشیشه از مجلس بگذرد و بعد محل عمل بیاید پس لوابیح تقشیشه چه خواهد بود اول اعضاء هیئت تقشیشه تعیین میشود مجلس می بیند که آیا در این هیئت باید چه باشد مجلس اروپائی باشد شاهسون باشد داخله باشد خارجه باشد از تصویب مجلس میگذرد و رای خواهند داد و اینست که امروز رای بدهیم که این باشد تا آمدن مستخدمین امریکائی مثل این است که آمریکائی باید مسئول مجلس باشد و زرا این یک امر فریبی است استدعا میکنم که این امر را بسواً تفسیر نفرمایند.

رئیس - رای می گیریم ماده چهارم آقایانیکه با ماده چهارم موافقت ورته سفید خواهند انداخت (اوراق رای اخذ شده و آقای حاجی میرزا رضاخان اعضاء نمود) (اسامی تصویب کنندگان) معاضد الملک - آقای میرزا ابراهیم خان - فهییم الملک حاج میرزا رضاخان - آدینه معتمدان - دکتر حیدر میرزا معاضد السلطنه - دکتر رضاخان - متین السلطنه - رکن الملک - دکتر اسد - بلخان - حاج مصدق المالک - انتظام الحکماء - حاج محمد کریم - خان قشقای - لسان - الحکماء - ادیب التجار - حاج سید نصرالله - حاج شیخ

رئیس - رای می گیریم ماده چهارم آقایانیکه با ماده چهارم موافقت ورته سفید خواهند انداخت (اوراق رای اخذ شده و آقای حاجی میرزا رضاخان اعضاء نمود) (اسامی تصویب کنندگان) معاضد الملک - آقای میرزا ابراهیم خان - فهییم الملک حاج میرزا رضاخان - آدینه معتمدان - دکتر حیدر میرزا معاضد السلطنه - دکتر رضاخان - متین السلطنه - رکن الملک - دکتر اسد - بلخان - حاج مصدق المالک - انتظام الحکماء - حاج محمد کریم - خان قشقای - لسان - الحکماء - ادیب التجار - حاج سید نصرالله - حاج شیخ

انتخاب شش نفر گرفته شد (آقایانی که سابقه سابق برای استخراج آراء بقره معین شده بودند آقای شیانی - آقای ادیب التجار - آقای نیرالسلطان تشریف بیاورند .

(آقایان زبور و آقای میرزا رضاخان بمحل نطق آمده مهرماه وادراق رأی بمسء ۸ شماره نمودند)

نایب رئیس - در خارج استخراج میشود قسمت دوم دستور امروز انتخاب دو نفر کسر مباشرین است اگر آقای میرزا رضاخان باستفای خودشان باقی باشند .

آقا میرزا رضا خان - بله بنده استعفا داده ام .

کمیسیون قوانین مالیه این است که ماده ذیل بمشورن ماده الساقیه بمشورن وظایف مورخه ۲۶ ربیع الثانی ۱۳۲۹ افزوده شود ماده حقوق سهمی هر یک از وراثت که از دو تومان تجاوز نکند وزارت مالیه از طرف دولت سه برابر مبلغ آنرا تماماً بوزارت داده و آن حقوق را ابدی ضبط می نماید .

رئیس - چون این لایحه دارای يك ماده است در واقع شور درصکلیات و شور در ماده آن یکی میشود

حاج سید ابراهیم - بنده اساساً با این مطلب موافقم ولی حالا می شود در اینخصوص مذاکره کرد بجهت این که وزیر مالیه نیامده است در صورت نداده است کلیتاً حقوقهایی که صد تومان است چقدر می شود و آن پولی را که تهیه کرده اند بهمنند آنچه معنی خواهد بود بنده نمی دانم در صورتی که بوجه ما کسر دارد دولت بطور می تواند سه برابر کتب حقوقهای دو تومانی را اضافی بدست سیصد هزار تومان بشود بنده و آنچه معنی خواهد داد و اینها را خواهد خرید

فهیوم الملک - درست توجه نفرمودید این مسئله راجع بکلیه حقوقهای ۲ تومانی نیست راجع بوزارت متوفیات است یعنی اشخاصی که حقوق دیوانی دارند دولت میکند وقتی که حقوق آن ها مطابق قانون متوفیات بین وراثتشان تقسیم میشود - همی بعضی از اینها یک وجه جزئی می شود از قبیل پنجاهاد و شش هزار الی دو تومان و این را وزارت مالیه نمی تواند معین بکند کدرسال آنها چند نفر ارباب حقوق فوت خواهد کرد و حقوق آنها چقدر می شود مدتی دولت کی بکند برای صادر کردن فرمان و بعد برای برات گرفتن باید یک مبلغی بنا بدهند که آسوده شود و این زحمات را بکشند برای این مطلب وزارت مالیه پیشنهاد کرده بود که سهمیهائی که کمتر از یک تومان است سه برابر داده شود ولی کمیسیون عقیده اش این بود این را یک قدری بیشتر بکند یعنی دو تومان از میزان قرار بدهند این بود که این طور پیشنهاد کرد که حقوقی بوزارت متوفیات منتقل می شود از دو تومان تجاوز نکند وزارت مالیه ۳ برابر آنرا بآنها بدهند و آن حقوق را ابدی ضبط کنند که دیگر در خدمت برای صادر کردن وصول آن نباشند

حاج شیخعلی - اصلاحیه این حقوقات را البته آقایان می دانند که مشروع نیست بلکه این یک گرفتاری است که از آقایان سابق فراهم شده است و باید کم کم کسر شود تا آنکه از این برود و همان طوریکه آقای حاجی سید ابراهیم فرمودند ما حالیه یک مقداری همین طور داریم که از زمان سابق تقسیم شده است بین وراثت از قبیل يك تومان و دو تومان و یا نوزده هزار و امثال آن و آنستیکه ملک دارند برات آنرا صادر می کنند و محسوب می شود اما يك قسمت از این اشخاص هستند که بدو نفره کی و برات صادر کردند آن را حل می شد و عقب آن نمی روند و این نقطه يك نفسی خواهد بود از برای مباشر مالیه که در دستور العمل بخرج دولت

بیاورد و خودش بکیرد پانینکه در حقیقت آن اشخاص عقب حقوق خودشان بیرون مدتی وقت خودشان و مأمورین مالیه را برای برات صادر کردن تلف بکنند پس یکساده لازم است نوشته شود که یکفندی زحمت خویش کم بشود اما نه اینکه بخرد عقیده بنده این است ۱۵ وجه حقوقی از این قبیل است یعنی از دو تومان کمتر است دولت آنرا ضبط بکند و بکلی موقوف بماند برای اینکه اشخاصیکه این اندازه حقوق دارند در سال برای برات صادر کردن آن بایه بیشتر از سه تومان از خودشان بیکار بشوند و دولت سه برابر بآنها بدهد دنبال خواهد کرد و بیشتر اسباب زحمت دولت خواهد شد ولی وقتی بدهد آنقدر مصلحت خواهد بود که بکند و در این جهت بنده عقیده ام نیست هیچ تعریف و بکلی مقوع باشد

فهیوم الملک - بنده تصور میکنم که این هیچ ارادتی نیست بنده سعی می کنم که در این خصوص مرسان حقوق خود را بگیرد ولی یک قسمه به منب جزئی حقوق یا می رسد بکلی موقوف شود و هیچ نمیشود این در واقع خیلی بی انصافی است

ارباب کیجسرو - بنده اگر چه از اعضاء کمیسیون هستم ولی یک چیزی را که مخبر قبول بکنند لازم میدانم در اینجا نوشته شود و آن اینست که نوشته شود از طرف دولت نهاد و بدون کسر چون حالا بدون کسر میگویند ولی بار کسری میکنند باید نوشته شود بنده و بدون کسر در همان عملی که وراثت هست و الا آن لسیکه دو تومان حقوق دارند باید به پسران رجوع بکنند و پسران هم بجهت دیگر و این بیشتر اسباب معطلی آنها خواهد شد

فهیوم الملک - مفروض اینشان خوب مقصودی است بنده هم قبول دارم ولی این جزئی را که می فرمایند کویا مقصود ایشان را رساند چون در قانون متوفیات هر جا که لفظ بلا کسر نوشته شده است مقصود يك چیز دیگر است گفته ایم نصف بلا کسر ثلث بلا کسر مقصود ما این بوده است که دارای کسور کمتر از یک تومان نباشد و در اینجا مقصود آقای ارباب کیجسرو این نیست غرضشان اینست که اگر قسمت يك کسی دو تومان شد دولت شش تومان را در همان معنی که صاحب آن حقوق هست بدون نقصان باو بدهند دیگر کسر نکنند همین اگر بیست و سه هزار شد سه برابر آن بیست و سه هزار را هم باو بدهند

لواء الدوله - عرض میکنم که میزان دو تومان خیلی کم است میزان پنج تومان قرار بدهید برای اینکه وجه ندارد که بجهت دو تومان یا پنج تومان بیچاره ها مدتی دولت بکند و از کاربار خودشان بیکار بشوند خوب است پنج تومان را میزان قرار بدهند دولت هم به پنج برابر از آنها خریداری بکند در اینخصوص پیشنهاد می خواهم کرد

حاجی عز الممالک - بنده اساساً با این راپورت موافق هستم و تصدیق میکنم کسانی که میگویند این مسئله را باید تقسیم داد ولی چون حالا مالیه دولت کفاف نمی دهد که این تقسیم را بدهیم کمیسیون عقیده اش این بود که عیناً همین سهم کمتر از دو تومان - قیامت شود تا بعد از این يك قرار اساسی در این باب داده شود چنانچه بنده خودم هم در کمیسیون مذاکره کرده ام و جزو نیست پیشنهاد هم بشود و يك

مجلس را هم یعنی از فروش خالصه جات معین بکنند که دولت کلیه حقوق را بخرد ولی عیناً چیزی را که بودجه ما اجازه می دهد که دولت بخرد همین دو تومان است و بیشتر از این نخواهد بود و مخالفم با فرمایش آقای حاجی شیخ علی که فرمودند حقوقی که دو تومان است بکلی قطع شود بجهت اینکه منتهای بی انصافی است که اشخاصی که بیشتر از دو تومان و مبلینهای کلی حقوق بآنها می رسد مرتباً حقوقشان را بگیرند ولی ضعفائی که سه شان کمتر از دو تومان است بکلی قطع بکنیم و چیزی بآنها ندهیم و گمان می کنم که مجلس هم موافق است در اینکه عیناً بیش از این اندازه را میزان قرار ندهیم برای اینکه ما هنوز اطلاع از بودجه خودمان نداریم و شاید مالیه کفایت بیش از این را نکند از اینجهت تصور می کنم که بیش از این مذاکره نداشته باشد و خوب است رأی بگیریم

حاج سید ابراهیم - عرض بنده را آقای مخبر درست ملتفت شدند بنده عرض میکنم حقوق این قسم از ارباب حقوق بحسب قانون متوفیات نصف میشود و اگر بنا شود مثلاً صد نفر سال فوت نماید دو برابر حقوق سهمی وراثت آنها داده شود يك برابرش را که از همان عملی دهند ولی آن يك برابر دیگرش در بودجه محل ندارد و میخواهم بدانم وزیر مالیه این يك برابر را از کی معین کرده است که بدهد

فهیوم الملک - اولاً اختیار فوت ارباب حقوق بدست بنده و جناب عالی نیست و ثانیاً حقوق آنها کلیتاً نصف نمی شود نصف است و ثلث است و خمس است چهار تومان میشود اگر سه تومان است دو تومان میشود و همین جهت هم بنده استناد کرده ام از آنکاپیته جدید نمیدانم که نظر در این لایحه کرده است که این پیشنهاد را کرده اند پس اگر این مسئله بماند که وزیر مالیه بایاد نظریاتش در این باب معلوم شود خیلی بهتر از این است بدون حضور ایشان در این خصوص رأی بدهیم

فهیوم الملک - اولاً حالا رأی داده نمیشود برای اینکه این شور اول است ثانیاً در کاپیته سابق مرحوم صنیع الدوله این پیشنهاد را کرده بودند و خواسته بودند که حقوقی که کمتر از يك تومان است داده شود و بعد از آنکه کمیسیون این رأی را داد از کاپیته جدید هم مجدداً شرحی نوشته اند و تقاضا کرده اند که همانطوریکه کمیسیون تقاضا کرده است میزان را دو تومان قرار بدهند و زودتر از مجلس بگذرد برای اینکه برای این مسئله وزارت مالیه خیلی در سختی و اشکالات میباشد

نایب رئیس - آقایان مذاکرات را کافی نمی دانند؟ [گفتند کافی است] چند فقره پیشنهاد شده است خوانده میشود و رأی میگیریم بشرتیب ذیل قرائت شد

۱ - اول از طرف آقای فهیوم الملک بنده پیشنهاد می کنم که در آخر ماده راجع به حقوق متوفیات این جمله اضافه شود ؟ در صورتیکه حقوق سهمی وراثت از دو تومان بیشتر باشد هر يك از وراثت تقاضا نماید که با او نیز همان معامله بعمل آید وزارت مالیه

خودش هم باقی مانده یعنی هیچ نتوانسته اند دست و پائی بکنند پس باین جهت نباید این را غیر مشروع دانست و بنده حقوق ارباب حقوقی را که حقوقشان کوچک است مشروع میدانم و همین جهت عرض میکنم که این سه برابر انصافاً خیلی کم است برای اینکه حقوق آنها ابدی ضبط بشود و همان پنج برابری را که قبل از این یکی از نمایندگان محترم تقاضا کرد خیلی بعجل است همانطوری هم که یکی از آقایان اظهار کردند محتاج بعجل علیحده نیست برای اینکه حقوق متوفیاتی که در سال ضبط دولت میشود خیلی بیشتر از این است که ما میخواهیم بخریم بجهت اینکه هر کس که فوت شد یکسره از حقوق او یا نصف یا کمتر بدولت می رسد پس يك محل ثابتی برای ایشان هست و منصفاً پنج برابر راننده همان نظری که عرض کردم زیاد نمیدانم

انتظام الکحما - بنده تصور میکنم که او ذات مجلس مقدس اشرف و قیمتش خیلی بیش از این است که صرف در این مذاکرات جزئی بکنیم برای اینکه کارهای اساسی و مهمتر از این داریم خوب است که مذاکرات را در این خصوص کافی بدانیم و رأی بگیریم

دکتر حاج رضا خان - چنانچه اینجانبه ذکره شد خیلی لازم بود که وزیر مالیه تشریف می آوردند و نظریات ایشان را درست ملتفت میشدیم برای اینکه بنده خوب بنظر می آید که وقتی این مسئله در کمیسیون مطرح مذاکره شد و تومانی سه تومانی قرار دادیم مرحوم صنیع الدوله اظهار بی اطلاعی کردند و رأی خود ایشان این بود که تومانی پنج تومان داده شود و میگفتند آن سالی که فرمان صادر میشود از برای این قسم ارباب حقوق یک تومان آن کسر میشود اگر پنج تومان است چهار تومان میشود اگر سه تومان است دو تومان میشود و همین جهت هم بنده استناد کرده ام از آنکاپیته جدید نمیدانم که نظر در این لایحه کرده است که این پیشنهاد را کرده اند پس اگر این مسئله بماند که وزیر مالیه بایاد نظریاتش در این باب معلوم شود خیلی بهتر از این است بدون حضور ایشان در این خصوص رأی بدهیم

فهیوم الملک - اولاً حالا رأی داده نمیشود برای اینکه این شور اول است ثانیاً در کاپیته سابق مرحوم صنیع الدوله این پیشنهاد را کرده بودند و خواسته بودند که حقوقی که کمتر از يك تومان است داده شود و بعد از آنکه کمیسیون این رأی را داد از کاپیته جدید هم مجدداً شرحی نوشته اند و تقاضا کرده اند که همانطوریکه کمیسیون تقاضا کرده است میزان را دو تومان قرار بدهند و زودتر از مجلس بگذرد برای اینکه برای این مسئله وزارت مالیه خیلی در سختی و اشکالات میباشد

نایب رئیس - مخبر تقاضا میکند که این پیشنهادها به کمیسیون برگردد و اینک در هر يك از آنها رأی بگیریم

فهیوم الملک - دوسه فقره آنها باید در مجلس تکلیفش معلوم بشود که دو برابر یا سه برابر یا پنج برابر داده شود و اینک میزان دو تومان یا پنج تومان باشد برای اینکه عقیده مجلس بمذاکرات کمیسیون کمک خواهد کرد

نایب رئیس - پس از ابتداء خوانده میشود (مجدداً پیشنهاد آقای فهیوم الملک قرائت شد)

فهیوم الملک - اگر دولت يك سرمایه برداشت که بوسیله آن میتوان سه برابر یا پنج

مجاز است که تقاضای او را پذیرفته و سهمی آن وراثت را باو داده آن مبلغ را ابدی ضبط نماید

۲ - از طرف آقای حاج شیخ اسدالله - بنده پیشنهاد میکنم که حقوق متوفیات که نسبت بقره توزیع میشود هر گاه از پنج تومان کمتر باشد پنج مقابله آن از طرف دولت داده میشود و آن حقوق را دولت ضبط می نماید

۳ - از طرف آقای لسان الحکماء - اشخاصیکه حقوق یا وظیفه آن از دو تومان تجاوز نمیکند وزارت مالیه مجاز است از طرف دولت تمام آن مبلغ را برضایت صاحبان آن بمبلغ سه برابر ابدی خریداری نماید

۴ - از طرف آقای ارباب کیجسرو - بنده پیشنهاد می کنم اصلاح ذیل بعد از کلامه (نقداً) افزوده شود

بدون نقصان در همان معنی که وراثت است تا آخر ماده

۵ - از طرف آقای میرزا ابراهیم قمی - بنده پیشنهاد میکنم که بجای (نقداً) تماماً در همان محل پرداخت شود

۶ - از طرف آقای آقا شیخ ابراهیم - بنده پیشنهاد میکنم ماده باین ترتیب نوشته شود سهم هر يك از وراثت صاحب مستوفی متوفی که نقداً کمتر از دو تومان و جنساً کمتر از بیست و سه تیر باشد دولت سه مقابله آنرا بخرید و آنرا ضبط خواهد کرد

۷ - از طرف آقای لواء الدوله - بنده پیشنهاد میکنم که ماده خرید حقوق این نوع مرقوم بشود

از تاریخ تنگروزایل ۱۳۲۹ به بعد هر کس از ارباب حقوق فوت میشود و وراثت آن از پنج هزار تا پنج تومان حقوق می رسد از طرف دولت به پنج برابر آن حقوق خرید میشود بطور ابدی

۸ - از طرف آقای انتظام الحکماء - بنده پیشنهاد میکنم در هر تومانی چهار تومان اضافه بفرمایند بدون کسر پرداخت شود

۹ - از طرف آقای حاج آقا - بنده پیشنهاد میکنم که بوضع سه برابر پنج برابر نوشته شود

۱۰ - از طرف آقای حاج دکتر رضاخان - این بنده پیشنهاد میکنم که در عوض هر تومانی پنج تومان داده شود

نایب رئیس - مخبر تقاضا میکند که در آخر دستور امروز گذاشته شود یا در دستور روز شنبه بگذاردند که مذاکره شده از روی ترتیب صحیحی این انتخاب بعمل بیاید که دیگر استعفا ندهند و محتاج بتجدید انتخاب بشود

نایب رئیس - تقاضا میکنم که در آخر دستور امروز گذاشته شود یا در دستور روز شنبه بگذاردند که مذاکره شده از روی ترتیب صحیحی این انتخاب بعمل بیاید که دیگر استعفا ندهند و محتاج بتجدید انتخاب بشود

نایب رئیس - در این باب مخالفی هست ؟ [گفتند خیر] پس بیکدایم برای روز شنبه قسمت سیم دستور راپورت کمیسیون قوانین مالیه است راجع بمتوفیاتی که حقوق آنها کمتر از دو تومان است برای اطلاع نمایندگان هم لازم است عرض کنم که سابقاً از وزارت مالیه پیشنهاد شده بود که حقوق وراثت متوفیاتی که سهمی آنها از يك تومان کمتر میشود دولت سه مقابله آن را بآنها بدهد دیگر فرمان صادر نکند این مطلب که در کمیسیون قوانین مالیه مطرح مذاکره شد صلاح دانست که عرض يك تومان دو تومان داده شود و از کاپیته جدید هم پیشنهادی

نایب رئیس - در این باب مخالفی هست ؟ [گفتند خیر] پس بیکدایم برای روز شنبه قسمت سیم دستور راپورت کمیسیون قوانین مالیه است راجع بمتوفیاتی که حقوق آنها کمتر از دو تومان است برای اطلاع نمایندگان هم لازم است عرض کنم که سابقاً از وزارت مالیه پیشنهاد شده بود که حقوق وراثت متوفیاتی که سهمی آنها از يك تومان کمتر میشود دولت سه مقابله آن را بآنها بدهد دیگر فرمان صادر نکند این مطلب که در کمیسیون قوانین مالیه مطرح مذاکره شد صلاح دانست که عرض يك تومان دو تومان داده شود و از کاپیته جدید هم پیشنهادی

نایب رئیس - در این باب مخالفی هست ؟ [گفتند خیر] پس بیکدایم برای روز شنبه قسمت سیم دستور راپورت کمیسیون قوانین مالیه است راجع بمتوفیاتی که حقوق آنها کمتر از دو تومان است برای اطلاع نمایندگان هم لازم است عرض کنم که سابقاً از وزارت مالیه پیشنهاد شده بود که حقوق وراثت متوفیاتی که سهمی آنها از يك تومان کمتر میشود دولت سه مقابله آن را بآنها بدهد دیگر فرمان صادر نکند این مطلب که در کمیسیون قوانین مالیه مطرح مذاکره شد صلاح دانست که عرض يك تومان دو تومان داده شود و از کاپیته جدید هم پیشنهادی

نایب رئیس - نتیجه استخراج آراء خصوصی انتخاب کسری و کلاه خوانده میشود

معاضد الملک - عده‌ای دهه گان (۹۷) آقای میرزا اسمعیل خان فرزانه با عده‌ای آقای سید محمد رضای همدانی با ۳۹ رأی ساعدالوزاره با ۳۹ رأی آقای میرزا علی اصفهانی با ۳۷ رأی دکتر حسین خان سیدالاطبا با ۳۷ رأی - آقای میرزا قاسمخان با ۳۰ رأی

نایب رئیس - آقایان فرزانه و آقای سید محمد رضای همدانی و ساعدالوزاره و آقای میرزا علی اصفهانی و دکتر حسین خان سیدالاطبا و آقای میرزا قاسمخان هر شش نفر با اکثریت تام منتخب شدند

قسمت پنجم از دستور امروز را بورت کرسیون بودجه راجع به شهادت تقی مجاهد اردبیلی است قرائت میشود (رایورت مذکور به‌ضمیمه ذیل خوانده شد)

پاکت وزارت مالیه در خصوص تقاضای سالی یکصد تومان حقوق برای شهیدی تقی مجاهد اردبیلی که در راه خدمت پایش تیر خورده فراتر و کمیسیون بودجه نظر بخدمت مشارالیه این مبلغ را تصویب نمیشاید

نایب رئیس - مرسله وزارت مالیه لازم است خوانده شود

(مرسله وزارت مالیه نیز ببارت ذیل قرائت شد) مجلس مقدس شورای ملی - در خصوص شهیدی تقی مجاهد اردبیلی که از وطن پرستان و در راه آزادی مملکت زحمات فوق‌العاده را متحمل شده و یک پای او هم شکسته و بافراده نمی‌تواند حرکت نماید و مبتلی هم در باب شکستن پا و معالجه آن متضرر شده از وزارت جلیله چک بوزارت مالیه شرحی مرقوم رفته رعایت حال شهیدی تقی اردبیلی سالی یکصد تومان مقرری برای مشارالیه تصویب کرده‌اند سواد مرسله وزارت چک را رسال داشت که ملاحظه فرموده در صورتی که سالی یکصد تومان را مجلس مقدس درباره شهیدی تقی اردبیلی تصویب می‌فرمایند اجازه می‌دهند بوزارت مالیه مرقوم فرمایند تا از آن قرار معمول دارند

آن قانون وظایف هم که نصف می‌کند درباره این مراعات خواهد شد و بعد از یازده سال از اعقاب او هم سلب خواهد شد

حاج عز الممالک - آقای حاجی وکیل الرعایا اگر این عقیده را دارند پیشنهاد بکنند در باب مادام الحیوة اعضاء کمیسیون مخصوصاً نظر نشان مادام العیات است حالا اگر ایشان این عقیده را دارند خوب است پیشنهاد بکنند تا مجلس رای بدهد

نایب رئیس - يك عده از نمایندگان محترم اجازه خواستند در صورتی که گمان می‌کنند بنده مطالب مذاکره نداشته باشد حالا رعایت موافق و مخالف را با رایورت کمیسیون بفرمایند

حاج شیخ الرئیس - بنده عرض می‌کنم که معلومت این گونه رعایتها را بیاداش خدمتانی که يك نفر بنام ایرانیت اسلامیت وطن خواهی کرده است داده می‌شود برای اینکه مردم بدانند که مجلس شورای ملی بیاداش خدمات صادقانه هر وطن پرست و خیر خواهی البته عطف نظر می‌فرمایند بقانون سایر دول که در این موارد بهر کس وظیفه می‌دهند و هیچ این مادام الحیوة را ملاحظه نمی‌کنند و با عقیده آقای حاج وکیل الرعایا بنده هم موافقم و مادام الحیوة را يك قدری خلاف نزاکت پارلمانی می‌دانم

اختصاصاً سب نداشت ولی چون تمهید پیدایی کند صلاح نمی‌دانم

حاج سیدابراهیم - عرض می‌کنم در کمیسیون بودجه در این خصوص ابتدا مذاکره نشد و در این باب بعضی عقیده‌شان این بود که این آدم با این حالت سختی که دارد صد تومان برای او کم است آن ترتیب و مذاکره در کمیسیون بقیه داریم که اگر در کمیسیون بودجه بود رأی می‌دادند و بلفظ مادام الحیوة عقیده نباشد با آن مطلب که مغرب فرمودند هیچ منافاتی ندارد بجهة آنکه ممکن است در این مورد بطور استثناء باشد و در این مورد خاص را نظر کمیسیون با استثناء باشد که این قید اینجا باشد

حاج عز الممالک - همینطور که آقای آقا میرزا مرتضی قلیخان فرمودند مقصود این صد تومان بالفصوص نیست و اغلب نمایندگان این صد تومان را کم می‌دانستند بجهة اینکه در باره او اگر پیش از این رعایت می‌شد با صدماتی که در راه آزادی باین آدم وارد آمده است جای داشت و لکن این سابقه می‌شود برای بعضی موارد دیگر که من بعد پیش می‌آید این صد تومان هم قابل مذاکره نیست پس خوب است همانطور که برای کلیه این ترتیب را کمیسیون بودجه داده است این هم همانطور بطور مادام الحیوة نوشته شود و اینکه می‌فرمایند وظیفه بطور مستمری باشد بورتا هم باید داد آنوقت از آن چیزی که در نظر داریم بکنی باز می‌مانم بجهة اینکه اگر بنا باشد بورت بدهند و در قانون تقاعد نوشته شود آنرا از قانون حقوق اشخاص است داده می‌شود و از حقوق خود آنها سالیانه بصندوق تقاعد وجهی رسیده است و بعد بورت آنها هم خواهد رسید و الا بدین ترتیب بالاخره طوری خواهد شد که ما هیچوقت دارای بودجه صحیح نخواهیم شد

حاج شیخ الرئیس - تقریرات مغرب محترم ابتدا وجدان ندر را قانع نکرد بعلت اینکه هر قانونی که از مجلس می‌گذرد با ملاحظات و نظراتی است که نمایندگان محترم بآن ماده مخصوصه دارند شاید مجلس اقتضا بکند که در مقابل خدمات يك کسی قرار بدهند که تا سه سال سالی صد تومان او داده شود و بعد قطع شود و یکی را بگویند مادام الحیوة می‌گویند سابقه می‌شود چرا سابقه میشود اگر يك کسی تصدیق کرد و اظهاری نمود ابتدا سابقه میشود و بنده استدعا می‌کنم که در راه حق شناسی و خدمات صادقانه این مرد طوری بکنند که بعد از حیات هم بیازماند گانش يك چیزی برسد مستملاً خواهد شد

نایب رئیس - مذاکرات بقدر کفایت شده است رایورت کمیسیون چنانچه ملاحظه فرمودید باین کلمات مادام العیات افزوده شد پس به رایورت کمیسیون با حذف کلمات مادام العیات رای می‌گیریم

حاج عز الممالک - در فایده توجه بود این پیشنهادها رای بگیری اگر قابل توجه شد بکمیسیون برمی‌گردد

نایب رئیس - پس ابتدا به پیشنهادها رای می‌گیریم در واقع اگر تصویب شد مبلغ تصویب شده است بضمیمه پیشنهادها فرق نخواهد داشت

حاج عز الممالک - فرقی نیست که آن را

بیام و قعود می‌شود رای گرفت و اگر بخواهید بعد از این کلمات رای بگیری باید باورده رای بگیری

محمد هاشم میرزا - عرض می‌کنم ما گویا نمیتوانیم پیشنهاد بکنیم که زیاد تر از پیشنهاد وزیر باشد و پیشنهاد وزیر که آمد بکمیسیون بهمان رأی داده‌ایم و همین قسم هم تا بحال برای سایرین رأی داده‌ایم علاوه بر اینکه رأی داده‌ایم سابقه هم میشود و هر کس حقوقی در حق او برقرار بشود بعد از حیات او به اولاد او برسد و این اسباب زحمت میشود برای بعدها و اگر می‌گویند صد تومان کم است موضوعی است علیحده بفرمایند یا صد تومان باو داده شود و سالی این اسباب این میشود که این چیزهایی که از مجلس گذشته و خواهد گذشت این توقع و تقاضا باقی باشد و اسباب زحمت آقایان نمایندگان باشد و چون این پیشنهادها زیاد تر از پیشنهاد وزیر است بعقیده بنده ابتدا محل ندارد تصویب رای گرفت

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا یکی از پیشنهاد کنندگان است میتوانند توضیح بدهند

حاج وکیل الرعایا - اولاً اینکه اظهار میشود که نمیتواند کسی پیشنهاد اضافه وجهی بکند آن در مورد تصویب بودجه است و اینجا جای آن نیست و ثانیاً بعضیها اینجا فرمودند که این سابقه میشود و بلکه آنهایی هم که سابق رای گرفته شده بآنها هم يك تزلزلی وارد میکند یا سبب يك طعمی خواهد شد بنده گمان می‌کنم که اینها حساسیت است واقفیت پیدا نخواهد کرد برای مجلس مطابقت دارد تعمیم بدیگران داده نمی‌شود پیشنهاد بنده قطعاً راجع باینکه این شخص اگر این سالی صد تومان را میدانیم خرج دارد و نمی‌تواند پس انداز بکند باید دانست که در شرح يك نص هم دارد و لازمه آن نص اینست که پدیدار برای اولاد شما لاقول برای صغیرش يك چیزی بگذارد پس در این صورت ماکه زندگی او را در راه آزادی گرفته‌ایم یعنی سلامتی او را از دستش گرفته ایم که نمیتواند تحصیل معاش بکند و بعد هم از برای اعقابش يك چیزی باقی بگذارد حالا ابتدا این سابقه برای آینده نخواهد شد تزلزلی هم بآن رای که تا بحال مجلس مقدس داده است وارد نخواهد آورد مجلس صلاح میدانند که این در حق او مادام الحیوة نباشد و بعد با اولاد او تا یازده سال برسد حالا رای بگیری اگر آقایان تصویب میکنند که رای خواهند داد و الا رد خواهد شد

نایب رئیس - رای می‌گیریم پیشنهاد آقای حاج وکیل الرعایا و آقای حاج شیخ الرئیس که جمله مادام الحیوة برداشته شود آقایانی که قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند) رد شد

نایب رئیس - رای گرفته میشود برایورت کمیسیون بودجه که تصویب میکند سالی یکصد تومان حقوق برای شهیدی تقی مجاهد اردبیلی کسانی که تصویب میکنند و رقم سفید خواهند داشت و کسانی که رد میکنند رقم آبی

ادراق رای اخذ و آقای حاج میرزا رضا خان اعضاء نمود

بداخل مجلس بودن و قسمت سیم آراء را بطریقه رای معض گرفتن در پیشنهادیکه شاهزاده سلیمان میرزا کرده‌اند عده معین شده ولی آقای حاج امام جمعه عده سه نفر معین کرده‌اند نیست که ابتدا بنده و سه نفر بودن رأی خواهیم گرفت

سلیمان میرزا - بنده گمان می‌کنم همان پیشنهاد میرساند عده رای معنی وقتیکه پیش نهاد شده از خارج آقای آقا شیخ محمد تقی می‌رساند يك نفر است و وقتی که از داخل اسم دو نفر بوده شده معلوم می‌شود دو نفر است چون بنده از طرف اقلیت پیشنهاد می‌کنم پس اگر اکثریت از خارج را قبول کرد يك نفر و اگر از داخل را قبول کردش نفر خواهد بود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده تصور می‌کنم اینقسم رای گرفتن اسباب تزلزل خاطر بعضی می‌شود يك رای اینست که از داخل و خارج مجلس باشد يك رای اینست که از داخل باشد و يك رای اینست که از خارج این سه رای می‌شود در این سه رای باید گرفت بعد از آنکه تصویب شد و از خارج و داخل معین شد آنوقت آن عده پیشنهادی آقای حاجی امام جمعه را رای بگیری و اگر تصویب شد که از خارج پیشنهاد باشد آن يك نفر خارج را رای بگیری و اگر از داخل تصویب شد بان رای بگیری که چند نفر باشد بجهت اینکه اگر اینها معین شد آنوقت ممکن است عده معین کرد

نایب رئیس - بنده فقط می‌توانم بآنچه که کتباً پیشنهاد شده است رای بگیرم و آن يك پیشنهاد دو نفری است که یکی از خارج و دیگری از داخل بنا هر دو از داخل و دیگری پیشنهاد آقای حاجی امام جمعه است که شش نفر از خارج و يك نفر از داخل - ابتدا رای گرفته می‌شود بعد کمتر ده نفر است آقایانیکه تصویب میکنند که دو نفر تصویب شود هم از خارج با داخل (گفتند اینطور نمی‌شود)

نایب رئیس - پیشنهاد ثانوی آقای سلیمان میرزا خوانده می‌شود (بضمیمه قبل خوانده شد) (بنده پیشنهاد می‌کنم که از خارج مأمور شود)

نایب رئیس - عده را هم يك نفر تعیین فرموده‌اند

سلیمان میرزا - خارج و داخل معین بود بعد تعیین عده‌ای کنیم

نایب رئیس - همانطور که پیشنهاد شده است برای اینکه بهتر و مرتب شود اول رأی می‌گیریم برای داخل و خارج آقایانی که تصویب می‌کنند که کلبه کلبه از خارج معین شود قیام نمایند (اغلب قیام نکردند) رد شد

نایب رئیس - آقایانی که تصویب می‌کنند که کلبه از داخل معین شود قیام نمایند (اغلب قیام نکردند) رد شد

نایب رئیس - آقایانی که تصویب می‌کنند از خارج و داخل معین شود قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

حاج شیخ اسدالله - بنده می‌خواستم سؤال کنم این مطلب را که نوشته اند سالی یکصد تومان این را معین نکردند مادام العیات باینکه همین طور با احوال و موافقت است باید در اینجا ذکر شود که مادام العیات است

ناصر الاسلام - بنده با تقاضای آقای مغرب مخالف هستم و همانطور که آقای حاجی وکیل الرعایا اظهار کردند تکرار می‌کنم که اگر این حقوق را برای يك نفر مجاهد وطن پرستی تصویب می‌کنند ممکن بود این فیدرا بکنند ولی يك آدمی که در راه مجاهدت و در راه ملت این زحمت بساو وارد شده است و البته بعد از فوت او بازماند گانش در مشیقه خواهند بود و در باب معاش و زندگانی به آنها سخت خواهد گذشت نباید يك همچو قیدی کرد باین جهت همانطور که آقای حاج شیخ الرئیس فرمودند بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

بنده هم عرض می‌کنم که مادام العیات نباشد

نایب رئیس - آقای حاج وکیل الرعایا آقای حاج شیخ الرئیس پیشنهاد کرده‌اند که کلمات مادام الحیوة برداشته شود

آقای میرزا مهرتقی قلیخان - بنده در این مسئله بخصوص چندان عرضی ندارم که مادام الحیوة باشد یا چند ساله باشد ولی چون بابی است که خیلی ابواب از آن مفتوح می‌شود از این جهت تقاضا می‌کنم که آقایان این تقاضای خودشان را پس بگیری بجهة اینکه خیلی از این قبیل - و تومان و شصده تومانها در باره این اشخاص تصویب شده است و این مسئله

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد حالا رای می گیریم در عده اول رای می گیریم پیشنهاد آقای امام جمعه که یک نفر از داخل و دو نفر از خارج مجلس باشد آقایانی که تصویب می فرمایند قیام نمایند [اغلب قیام نمودند]

نایب رئیس - اکثریت است حالا شروع با انتخاب خواهد شد و این نکته را آقایان در نظر خواهند داشت که اسامی اینجا ذکر شده است فقط بطریقه پیشنهاد است و البته در رأی مغنی خودخواهند دانست و چون بطریق پیشنهاد است یک پیشنهادی هم از آقای علی زاده است خوانده میشود مضمون ذیل خوانده شد.

نایب رئیس - پیشنهادی هم آقای لسان الحکماء نموده اند خوانده می شود [پیشنهاد آقای لسان الحکماء قریب باین مضمون قرائت شد] بنده پیشنهاد می کنم که این یک نفر حامل لوایح باقره از مجلس معین شود کورمات ماده ۱۴۶ نظام نامه هم شده باشد.

نایب رئیس - بنده گمان نمی کنم در این پیشنهاد مذاکراتی لازم باشد برای این که در نظام نامه داخلی می نویسد که وقتی که یک هیئت از برای عرض تبریک یا تشریفاتی بجای می روند باید باقره معین شود که در میان آنها هم یک عده از هیئت رئیسه خواهد بود ولی این موقع گمان می کنم که آن مقصود را نبخشد زیرا این یک مأموریتی است که از طرف ملت در واقع بحامل داده می شود و آنها فقط برای بردن لوایح انتخاب میشوند مع هذا ممکن است رای بگیریم.

نایب رئیس - بنده عرض دارم فقط یک نفر مخالف و یک نفر موافق اجازه داده می شود.

سلیمان میرزا بنده گمان می کنم وقتی یک قانون بایک نظام نامه نوشته میشود در برابر این نیست که هر وقت یک تفسیری از برای او بکنیم چیزی که باین واضیح نوشته شده است در ماده ۱۴۶ چنانچه آقای لسان الحکماء هم یکی اعضائی بودند که نظام نامه داخلی را می نوشتند در آنوقت و مدار متذکر فرمودند باینکه بخواهیم ما هم بخوایم همین ماده نظام نامه را بخوانیم تا آقایان دقت کنند به بنده چه هست و بازم تکرار می کنم قبل از خواندن ماده آن تقاضای آقای منتصر السلطان را که در چندین قبل فرمودند استماعا میکنم که فقط نظر اکثریت باشد استماعا دارم که نظر نظام نامه باشد ماده ۱۴۶ نظام نامه را قرائت می کنم.

ماده ۱۴۶ - در مواقعی که هیئت مزبور در امور گفتگو و مذاکره مطلبی نباشد از قبیل تبریک و تشریفات و غیره اعضاء آن هیئت باقره معین میشوند و تئلا ولی در مواردی که هیئت مأمور مذاکره و گفتگوئی است اعضاء آن بسته با انتخاب مجلس است این مأموریت تبریک یا تشریفات است اگر غیر از آن مذاکره چیزی دیگری دارد در تحت آن لفظ (و غیره است) در ذیل همان لفظ غیره مستتر است می گوید تبریک و تشریفات و غیره اعضاء آن هیئت بحکم

قره از مجلس است حالا شاید آقایان بگویند مطابق جزه اخیرش رئیس یا نایبان رئیس باید جزو آن هیئت باشند بنده مخالفتم ندارم یکی دو نفر از آنها هم باشند اما اینکه میخواهند بفرمایند باینکه انتخاب کنیم خیلی چیز فریبی است از کیا از روی کدام فصل یک ماده بیاورید و بگویند که از روی این ما انتخاب می کنیم والا من چون اکثریت هستم رای زیاد دارم باینکه رای بدهم به دلیل اکثریت است آراء گویا این دلیل منطقی نباشد باید یک دلیل منطقی گفت که ما را مقاعد بکنند این دلیل مطلقا (قرس ماژور) است این هیچ منطقی نیست کسیکه در خارج نگاه بکنند می دانند که این منطقی نیست.

افتخار الواعظین - ماده را دوباره از اول بخوانید که میگوید برای فرستادن حضور همایونی سلیمان میرزا - خوانندگانشان نفرمودید چیزی اینجا نیست یک مرتبه دیگر می خوانم تا اینکه آقای افتخار الواعظین اشتباهشان رفع شود مجدداً ماده را قرائت نمود.

اگر هم عطف کنند بماده ۱۲۵ و بگویند که این عطف بماده قبل است و مقصود فقط تشریف بحضور اعلیحضرت همایونی است بنده سؤال میکنم که این از روی کدام نظامنامه و کدام حق است که اینکار را میخواهد بکنید و باز عقیده خود را عرض میکنم که در امتثال اینگونه کارها که عرض باهر دوات است مداخله در آن نباید بکنیم می فرستیم لوایح را خدمت هیئت دولت دولت هر کس را می خواهد از خارج معین و مأمور بکنند به چه وجه مداخله نموده اند در اینجا مناسب نیست و اگر میگویند از نظامنامه داخلی خارج است به عقیده بنده حش هم معین بود که از خارج معین بشود و اما یک مطلب دیگری هم بود و آن این بود که مأمور از خارج راهم انتخاب کنیم از روی کدام حق این یکی خیلی فریب تر است و هر دو فریب است که بخوانند بزور اکثریت انتخاب کنند بدون اینکه یک برهان منطقی داشته باشد و یک فصلی را شاهد بیاورند همی بگویند قیام و فرمود می کنیم و باین ترتیب میگذرانیم بنده این را دلیل منطقی نمی دانم و از شما استدعا میکنم که از روی انصاف یک ماده یک فصلی از قانون خودمان را باین اندازه دچار اشکالات بکنیم اگر صحیح است که همه اش صحیح است باید یک نفر از نواب رئیس و دو نفر از منشیان هم بآآن یک نفر که مجلس باقره معین میشود ضمیمه کنیم فرستیم این تا یک اندازه مطلب را دچار اشکالات خواهد نمود و هیچ لازم نیست خودمان را دچار این اشکالات کنیم و لازم بود که همان روز اول که این مطلب بمجلس آمد یک اتفاق و اتفاق تام نامی می کردیم و این لوایح را میفرستادیم که اینکاری که تاکنون بتأخیر افتاده است و از تأخیر اوینده شخصاً بی اندازه ملول هستم زودتر انجام گرفته شود و بنده مجبور هستم اگر مایل نبودم که این جمله را عرض کرده باشم ولی این پیشنهاد بنده را مجبور کرد عرض این جمله که اگر بنا شود ما باقره انتخاب کنیم قره کوراست و مادامی که شخصی که نمی تواند قبول این مأموریت را بکنند

نایب رئیس - فقط این جا یاد آوری می کنم که در آن قسمتی که رای داده شد نمی شود تجدید مذاکره کرد چیزی که داخل در موضوع ماست قره با انتخاب است.

آقای میرزا ابراهیم خان - بنده خیلی مایل بودم بهمان طریقی که در دو نفر مذاکره شد و در این مسئله هم بدون هیچ گفتگویی مآر می گرفته ام و رای میدادم و هیچ داخل مذاکرات نمی شدیم و مثل دفعات پیش که هر وقت این مسئله در مجلس مطرح شده است از آنجاییکه نمایندگان محترم رقم فوریت و اهمیت باین تقدیم و تشکر میدهند برای بستن بعضی

نایب رئیس - در حال باین پیشنهاد آقای لسان الحکماء رای بگیریم. سلیمان میرزا - بنده توضیحی دارم. نایب رئیس - بفرمائید.

سلیمان میرزا - باز هم عرض می کنم که اشتباهه ملتفت شده اند و فرمایش خودشان را تردید می کنم که اکثریت منطقی نیست ولی قاطع است وقتی که چیزی اینجا گذشت گذشت و تمام اشخاصیکه مطلع هستند بخواهد پارلمانی این را تصدیق میکنند که اکثریت قاطع است نه منطقی چیزی منطقی آنست که او را از روی قواعد علمی منطبق کنند که تمام مردمان عالم تصدیق کنند و با انکار عمومی مطابق باشد شاید یک اکثریتی که مطابق با افکار عمومی نباشد یا برای بدهد که افکار عمومی بگویند اکثریت این را غیر منطقی رای داده اند آن قاطع است و اقلیت باید اطاعت بکنند اما نمی توانند بگویند اینکه اکثریت قیام کرد این منطقی است مگر اینکه یک ماده یا یک چیز بیاورند که دلیل منطقی باشد و الا بلا تلافی یاد میکنند که اکثریت بپول خودش میخواهد پیش برود.

نایب رئیس رای میگیریم باین پیشنهاد آقای لسان الحکماء آقایانی که تصویب میکنند این یک نفر باقره معین شود قیام نمایند (رد شد) شروع می کنیم با انتخاب یک نفر از مجلس برای لوایح تشکر بشرف اشرف.

ذکاء الملک - چون در یکی از این پیشنهادها ما همچو معلوم شد که نظر بعضی از آقایان در این انتخاب بنده است هر چند منتهای آرزو را داشتیم که بتوانم حامل این لوایح بشوم و در آن واحد کس چندین شرافت و سعادت را بکنم ولی چون نظر به بعضی گرفتاری های شخصی از مسافرت منوع هستم استدعا می کنم بنده را انتخاب نکنند.

علی زاده - در پیشنهاد بنده رای بگیریم. نایب رئیس - عرض کردم که پیشنهاد سرکار راجع باظهار شخصی بولازم برای بود فقط اگر آقایان صلاح بدانند میتوانم اسم شمارا بنویسم - و یادآوری میکنم که با اکثریت تام باید انتخاب شود در این موقع شروع با انتخاب شد. آقایان حاج امام جمعه و آقای شیخ علی شیرازی و اعتصام الملک بحکم قره برای استخراج آراء معین با اتفاق حاج میرزا رضاخان.

نایب رئیس اظهار داشت که بموجب نظامنامه در خارج باید استخراج شود و آقای آقا شیخ حسین یزدی لایحه را بتفسیر اصل دوم قانون اساسی پیشنهاد نموده اند که بگویند تفسیر رجوع شود رجوع میشود دستور دو جلسه آتی دستور سابق است که اعلان شده مجلس یک ساعت از شب گذشته ختم شد.

جلسه ۲۴۴ صورت مشروح جلسه روز شنبه هفتم شهر جماد الاولی ۱۳۲۵

رئیس آقای مؤتمن الملک سه ساعت و نیم قبل از غروب بتمام ریاست جلوس نموده ویس از نیم ساعت مجلس رسماً منتهی شد. صورت مجلس روز پنجشنبه را آقای آقا میرزا ابراهیم خان قرائت نمود.

(غائبین جلسه قبل) آقا میرزا اسدالله خان بدون اجازه غائب بوده ادیب التجار ۳۵ دقیقه از حضور در وقت مقرره تأخیر نموده - حاج معین الرعایا سریش بودند.

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست اظهاری نشده کلمه (چلغا) افتاده است نوشته می شود دستور امروز انتخاب دو نفر کس اعضاء اداره باشرت راپورت کمیسیون تفسیر راجع بتفسیر اصل هفتم قانون اساسی راپورت کمیسیون بودجه راجع بحقوق بانوی عظمی - راپورت کمیسیون بودجه راجع بساختن مدرسه و کتابخانه و موزه زمین نگارستان - قانون استخدام ولی قانون استخدام و راپورت کمیسیون بودجه در باب ساختن مدرسه و کتابخانه و موزه در زمین نگارستان حاضر شده است قبل از ظهر هم اطلاع دادم که قانون پستی را همراه بیاورند اگر مخالفی نیست در عوض اینجا قانون پستی را میخوانیم (گفتند صحیح است) حالا ابتدا شروع میکنیم با انتخاب دو نفر کس اعضاء اداره باشرت ولی خواهش دارم این دو نفر که انتخاب می شوند دیگر استفاده ندهند برای اینکه هر روز نمی توانیم وقت خودمان را برای این قبیل مطالب تلف بکنیم آراء اخذ شده آقای معاضد الملک آقایان معاضد السلطنه آقا سید حسین اردبیلی دکتر حاج رضا خان را بقره برای استخراج آراء معین نموده بهره های نفتیش به او اوراق رای را بدهد ۷۰ شماره نمودند رئیس - می برند بیرون استخراج کنند.

راپورت کمیسیون تفسیر راجع بتفسیر اصل هفتم قانون اساسی ماده اول خوانده میشود (ببصارت ذیل قرائت شد). ماده ۱ - مراد از دولت اعضاء مجلس و سه ربع که در اصل هفتم قانون اساسی مسطور است دولت و سه ربع اعضاء حاضر در سرکز است در صورتی که حاضرین در سرکز کمتر از نصف بعلاوه یک از کلیه نمایندگان باشند.

فهم الملک - جمله اول این ماده صحیح است ولی شرطی که در ضمن اصلاح اضافه شده است بکفندی گویا تولد اشکال میکند زیرا قانون انتخاباتی که بحالیه ما داریم معین کرده است که (۶۱) نفر از کلیه عده نمایندگان مملکت که ۱۲۰ نفر معین شده یعنی نصف بعلاوه یک که در سرکز حاضر میشوند مجلس باید افتتاح شود بمدد نظامنامه داخلی ما هم معین شده است که وقتی صحت اعتبار نامه سه ربع نمایندگان حاضر تصدیق شد میتوان با انتخاب هیئت رئیسه دائمی شروع نمود و مجلس رسماً مشغول بکار میشود در معنی ماده هفتم نظامنامه داخلی مقید نگردد است باینکه حکماً باید از ۶۱ باشند تا اینکه مجلس بتواند رسماً داخل کار

بشود زیرا که ممکن است از ۶۱ نفری که در اول داخل هستند بنجاه نفر کمتر یا بیشتر اعتبارنامه شان تصدیق شود و مشغول کار شوند حالا از میان همان عده که معین می شود سه ربع یا دولت برای مذاکره یا رای کافی است و در اینجا مقید کرده است که آن عده باید نصف بعلاوه یک باشد از این گذشته نظامنامه انتخاباتی در دست اصلاح است و ممکن است بعد از آنی که بمجلس آمد رای به هم که برای دوره دوم آن عده بیش از نصف بعلاوه یک باشند مثل اینکه هفتاد یا هشتاد نفر معین بکنیم پس در این صورت مقید کردن باینکه کلیه عده باید کمتر از نصف بعلاوه یک نباشد

بنده تصور میکنم که صحیح باشد مگر اینکه بگوئیم کمتر از عده که در نظامنامه انتخاباتی برای انتخاب مجلس معین و در نظامنامه داخلی تصدیق خواهد شد نباشد ولی حالا اگر این قانون را بگذاریم در قانون انتخابات معلوم نیست مذاکرات چه قسم بعمل می آید و اینرا چطور در نظر میدهند پس بنده تصور میکنم که به معین شکل اینجا نوشته شود که کمتر از عده که در نظامنامه انتخاباتی برای مجلس معین میشود نباشد و مقید بنصف بعلاوه یک نشود.

ذکاء الملک - در اینکه حداقلی لازم است معین بشود که اگر عده نمایندگان از آن کمتر باشد مجلس افتتاح نشود شکلی نیست و اینجا اگر بگوئیم مراد از (اعضاء) اعضاء حاضر در مرکز هستند و مقید نکنیم باینکه حد اقل آن کمتر است ممکن است بیک وقتی مجلس منعقد بشود بیکمه تلبیلی از نمایندگان در صورتیکه هیچ چیز نباشد بآن عده مجلس منعقد بشود و اما اینکه نصف بعلاوه یک را معین بکنیم و بگذاریم از برای آن عده که نظامنامه انتخاباتی معین خواهد کرد این را بنده مخالف نیستم لکن در این صورت رفع اشکالی نگردانیم بجهت اینکه ما حالا که مقرر میکنیم در این مطلب برای رفع اشکال حالیه است که تکلیف مجلس هیئت رئیسه در مواقع انعقاد جلسات چه چیز است و اگر این مطلب را بخواهید بگذارید برای یک عده که نظامنامه انتخاباتی معین بکنند پس بهتر این است که الان در این خصوص رای بگیریم و بگذاریم از برای موقعیکه نظامنامه انتخاباتی مجلس می آید و نمایندگان معین که نظامنامه انتخاباتی هم که آمد معین را قبول بکنیم بجهت اینکه بکارائی است که معتاد و معموله اکثر ممالک بلکه تمام دنیا است که با حضور کمتر از نصف بعلاوه یک از کلیه نمایندگان ملت جایز نمیدانند مجلس کار بکنند و گمان میکنم که ترتیب صحیح هم این بود که مجلس ما هم همینرا تصویب کرده باشد که در موتمی که نصف بعلاوه یک از کلیه نمایندگان مملکت در این مکان حاضر شدند آنوقت حق افتتاح و انعقاد مجلس

واخذ رای راداشته باشند و مقید دیگری نگردد باشد ولی چون قانون اساسی ما میگوید دولت از اعضاء باید حاضر باشند تا اینکه شروع بعمل آید بشود چاره نیست و حالا چون او را نمی توانیم دست بر زمین آن ندی که می توانیم بگوئیم این است که بگوئیم مراد از (دولت) و (سه ربع) دولت و سه ربع اعضاء حاضر در سرکز است در صورتی که عده حاضرین کمتر از نصف بعلاوه یک از کلیه نمایندگان نباشد و چون همین مجلس در نظامنامه انتخاباتی رای خواهند داد ممکن است آنرا از حالا معین بکنند و در رفع اشکال فعلی از مجلس شده باشد.

حاج آقا - البته این مطلب معلوم بود که آن اشکالی که ما داشتیم در این اصل و سبب شد که رجوع بکمیسیون تفسیر بشود فقط این بود که دو ثلث و سه ربع اعضاء که نوشته شده دولت و سه ربع اعضاء حاضر هستند باینکه آنها هم که اعتبارنامه شان تصدیق شده است و لو اینکه در خارج باشند جزء اعضاء محسوب میشوند این بود آن اشکالی که ما دچار آن شده بودیم و همین قدر که این اشکال رفع بشود آن اشکالی که موجب شد از برای اینکه این ماده بکنیم بیرون تفسیر رجوع بشود دفع خواهد شد ولی من گمان میکنم این ماده که نوشته

شده است که باید نصف بملاوه يك حاضر باشند و شرط کرده اند که از این اندازه کمتر نباشد نقطه نظرشان همان ماده نظامنامه انتخابات است و البته آن ماده نظام نامه انتخابات هم همان طوریکه فرمودند ممکن است تجدید نظر در آن بشود و ممکن است که رای مجلس زیادتر از آن قرار بگیرد یعنی مصاحبت بین مجلس نصف بملاوه يك را کافی ندانند و بگویند دو ثلث از اعضاء که حاضر شدند مجلس افتتاح می شود این بسته بنظر مقررین آن زمان است که در وقتی که آن قانون را می نویسد هر طوریکه صلاح می داند در مقام قانون گذاری رای بدست یس نباید ما در مقام تفسیر يك چیزی را رای بدست و جزء نظامنامه خودمان بکنیم که در مقام عمل چهار مخدور بشویم و نتوانیم تفسیری در آن بهمیم ما برای رفع اشکالی که بیان مبتلا شده ایم همین قدر کافی است که این جمله که این نوشته شده در موقع شروع بمذاکرات دولت و در موقع تحصیل رای اقله سه ربع از اعضاء باید حاضر باشند بگوئیم مراد اعضاء حاضر در مرکز هستند ولی اینکه قید بکنیم که عده اعضاء حاضر چقدر باشد و بگوئیم که نباید کمتر از نصف بملاوه يك نباید باشد همین جتهی که عرض کردم صحیح نیست فقط باید گفت که (بعد از افتتاح مجلس) دیگر اینکه عده چه در باید باشد تا اینکه مجلس افتتاح بشود این يك چیزی است که راجع است بنظامنامه انتخابات و در موقع خودش بمجلس خواهد آمد و مجلس هر طوریکه رای داد خواهد گذشت وقتی که مجلس افتتاح شد بهمان ترتیب که نظامنامه انتخابات مقرر کرده است همیشه دولت از اعضاء که حاضر شدند شروع بمذاکره میشود و با حضور سه ربع رای خواهند گرفت والا این عبارت که عده نمایندگان کمتر از نصف بملاوه يك نباشند راجع باصل قانون اساسی نیست که ما این قید را بکنیم و در مقام تفسیر بآن رای بدستیم و اگر هم الان این رای را بدهیم در یکدوقتی اگر صلاح اینطور بدیدیم که نصف بملاوه يك کم است و باید دولت از کلیه نمایندگان حاضر بشوند تا اینکه مجلس افتتاح بشود و خواستیم بآن رای بدستیم آنوقت آن رای یا این تفسیری که حالا میکنیم و رای بدستیم مناقات خواهد داشت از این جهت بنده تقاضا میکنم که این قید را اینجا برداشته شود و حقیقت نمایندگان آنوقت در بقیه آن اشکالی ندارم و موافقم.

مشروطیت از مجلس بگذرد و کمتر از نصف بملاوه يك را اکثریت قرار بدهد پس ما باید این را اول محفوظ بداریم بعد بگوئیم مراد از دولت سه ربع دولت سه ربع از اعضاء حاضر در مرکز است و هیچ لازم نیست که اشاره بنظامنامه انتخابات بشود برای اینکه در نظامنامه انتخابات هم نمی شود برخلاف مشروطیت رای داد.

حاج آقا - چون در نطق بنده سوء تفاهمی شده است اجازه بفرمائید توضیح بدهم.

رئیس - بفرمائید.

حاج آقا - بنده عرض نکردم که اکثریت باید از نصف بملاوه يك کمتر باشد بلکه عرض کردم ممکن است بعد از آنکه از نصف بملاوه يك کمتر باشد اکثریت قرار بدهند.

حاج شیخ اسدالله - در اصل هفتم قانون اساسی می نویسد که دولت از اعضاء مجلس در موقع شروع بمذاکره و سه ربع در موقع تحصیل رای باید حاضر باشند چیزی که در اینجا میم است همین کلمه اعضاء مجلس بود و همین واسطه بود که جلسات با اینجهت اینکه دولت و سه ربع از کلیه اعضاء حاضر و غایب حاضر میشدند از این جهت بود که لابد بشود این اصل را بکسیبسون تفسیر رجوع کردند و حالا اینجا تفسیر کرده اند که مراد از اعضاء مجلس یعنی اعضاء حاضر در مرکز و بنده نمی دانم این کلمه حاضر در مرکز را که اینجا نوشته اند ما از کجای این عبارت بیرون بیاوریم بیکوقت این است که يك ثلث از قانون اساسی را بواسطه این ما را بزحمت وصوبت میاندازم می خواهیم آنرا تفسیر بکنیم و بیکوقت این است که می خواهیم آنرا همین بکنیم در این اصل می نویسد اعضاء مجلس اعم از این است که در مرکز حاضر باشند یا اینکه مرخصی گرفته باشند یا اینکه اعتبار نامه از تصدیق مجلس گذشته باشد ولی هنوز حاضر نشده باشد اعضاء حاضر را می خواهیم بدانیم که از کجای این عبارت بیرون می آورند حالا اگر بخواهند که تفسیر بدهند این اصل قانون اساسی را ممکن است یکماه دیگری بنویسید و بآن ملحق بکنید و الا ابدأ این اصل اینهمه را نمی رساند.

ذکاء الملک - دو ماده در قانون اساسی پشت سرم هست که اگر آن دو ماده را خوب ملاحظه فرمائید میتوان فهمید که مقصود مقررین در وقتی که قانون اساسی را نوشته چه بوده است در اصل ششم می نویسد وقتی که نمایندگان طهران انتخاب شدند ایدی الحضور حق دارند که مجلس را افتتاح بکنند و بعد در اصل هفتم می نویسد که دولت از اعضاء لازم است حاضر باشند برای مذاکره و سه ربع برای اخذ رای پس معلوم میشود که مقصود تمام اعضاء مجلس بوده است و اینکه چرا دولت با سه ربع قرار دادند و نصف بملاوه يك قرار ندادند این نظر باین بوده است که نمایندگان ملت در آن مجلس ۱۶۰ نفر بودند و شصت نفر از آنها نمایندگان طهران بودند و این عده بقدری بود که می توانستند آنرا کافی بدانند لهذا گفتند با حضور آنها مجلس افتتاح میشود مستغنی هستیم از اینکه منتظر شویم تا نمایندگان سایر ولایات برسند لکن آنقدر مهرباد نبودند که بتوان گفت هر گاه نصف بملاوه يك آنها که حاضر شدند میتوان مجلس را منقذ کرد پس بکطرف مخصوصی اختیار کردند که از يك

طرف بتوانند مجلس را زودتر افتتاح بکنند و منتظر رسیدن نمایندگان ولایات نشوند چرا که ممکن بود خیلی به تأخیر بیفتند مثل اینکه علاوه بر اینکه در آن دوره تمام نمایندگان ملت تا آخر حاضر نشدند در این دوره حاله هم هنوز تمام حاضر نشده اند و از طرف دیگر در قبول مطالب برای یکمده قلبی نگذرد این بود که در افتتاح مجلس بحضور نمایندگان طهران قناعت کردند و دولت سه ربع را منظر رد و قبول قرار دادند و ایستایی بنویسند که هر وقت نصف بملاوه يك از نمایندگان ملت حاضر شدند آنوقت میتوان مذاکره کرد و رای گرفت و اینکه میفرمایند که بیسیون تفسیر این مطلب را از یکجا آورده است از اینجا که این عبارت میم است و قاطع نیست باینکه باید دولت سه ربع از تمام نمایندگان ملت حاضر بشوند یا اینکه دولت سه ربع از حاضرین در مرکز تفسیری که مجلس میکند حکم قانون را دارد و میتوان بگوید که مراد از دولت سه ربع دولت است و یک نفر از اعضاء حاضر در مرکز است و لکن اگر ما را اینجا حد اقل اعضاء حاضر در مرکز را همین نکتیم چیز خیلی غریبی خواهند شد بجهت اینکه ممکن است در آن صورت مجلس را بیکمده خیلی قلبی منقذ بکنند حالا ما خودمان در اینجا هستیم و نظامنامه انتخابات را هم در کمیسیون مشقوت می نویسند ممکن است صبر کنیم بیاید و در آنجا ما این رای را بدستیم ولی گمان نمیکنم مصلحت باشد که حالا ما اینرا تصریح نکتیم باین اطمنان که در حق نظامنامه انتخابات خواهیم گفت که آن مجلس را که داریم منقذ کنیم چه نفر باید باشد و اگر نمایندگان را بشان این است که مقید بنصف بملاوه يك بکنند و بگذارند از برای اینکه بعد شاید بخواهیم در نظامنامه انتخابات يك قید دیگری بکنیم بهتر این است که این تفسیر را نکنند و معوق بگذارند برای وقتی که نظامنامه انتخابات بمجلس بیاید والا اگر بخواهیم مراد از ثلث و ۳ ربع اعضاء را اعضاء حاضر بکنیم یقیناً باید يك حدی از برایش قرار بدستیم و بعد هم باز مختار خواهیم بود چون این قانونی است که ما خودمان می نویسیم همین که نظامنامه انتخابات بمجلس آمد اگر رایمان قرار گرفت که حداقل را نصف بملاوه يك یا ۳ ثلث و ۳ ربع قرار بدستیم ممکن است ولی اگر حالا بگوئیم که ۲ ثلث ۳ ربع از اعضاء یعنی اعضاء حاضر در مرکز عده اعضاء حاضر را همین نکتیم که حداقلش چه قدر است این يك نتیجه خیلی بدی ممکن است پیدا کند البته ما مترقب هستیم که خودمان بروی نظامنامه انتخابات را بنویسیم ولی باین اطمنان نباید نشست.

لواء الدوله - بنده باین مسئله که اینجا مطرح مذاکره شده است باین جمله اش موافقم و باین جمله آن مخالف مراد از این که در اصل چهارم قانون اساسی می نویسد که عده انتخاب شوند که آنرا ۱۶۰ نفر مقرر شده و بعد بر حسب ضرورت و مقتضیات وقت زیاد تر و یا کمتر بدهد در يك اصل دیگر می گوید که ۲ ثلث یا ۳ ربع معلوم است که از اعضاء حاضر است این واضح است و عبارت فارسی نه یونانی است نه عربی که ما تفسیر بکنیم مراد از اعضاء حاضر در مرکز باید باشد اگر نباشد

ما اینجا صورت حاضر و غایب چرا می نویسیم و برای آنها هم جرم و جریه قرار می دهیم و برای تویخ آنها در صورت مجلس و در روزنامه می نویسیم اینها بجهت این است که آنها غایبند نه حاضر و اگر بنا بشود که مراد از اعضاء کلیه نمایندگان باشد که در نظامنامه انتخابات مقرر شده است آن روزی که و کلا در تمام ولایات انتخاب شدند ما می توانیم مجلس را افتتاح بکنیم و بگوئیم بهمان عده باید رای بگیریم در صورتی که در مجلس يك نفر نیست پس باید مراد اعضاء حاضر در مرکز باشد و دو ثلث سه ربع از آنها باید در موقع مذاکره و تحصیل رای حاضر باشند این هیچ محل گفتگو نیست ولی حرفم این است که ما نباید تمسک بشویم باصل قانون اساسی والا بموجب همان اصل از قانون اساسی بنده پاه ۱۲ نفر مخالف می گویم باید ۱۶۰ نفر باشد و اگر باصل قانون تمسک نمی جوئیم بنده عرض می کنم که خوب است مقرر بفرمائید این مطلب بماند تا زمانی که در کمیسیون نظامنامه انتخابات يك ترتیبی را تصویب بکنند و از مجلس بگذرد آن وقت در این خصوص رای گرفته شود.

آقای شیخ رضاء اینجایک اشتباهی میشود و از روی آن اشتباه حضرات ایرادات می کنند و آن این است که غافلند از اینکه از اصل قانون اساسی چند اصل نسخ شده است و تا نسخ آن در خود قانون اساسی درج شده است در خارج از قانون اساسی است و آن ماده ۵۷ نظامنامه انتخابات است و چند ماده دیگر هم در نظامنامه انتخابات هست که آنها داخل قانون اساسی است و از قانون اساسی محسوب میشود نه قانون انتخابات پس اگر چنانچه اصل ششم از قانون اساسی که میگوید منتخبین طهران ایدی الحضور در حق انعقاد مجلس را داشته مشمول مباحص و مذاکره میشوند و رای ایشان در مدت قیمت منتخبین ولایات با اکثریت مناقات قرار اجرا است نسخ نمی شود پس نبود که نظامنامه انتخابات يك چیزی برخلاف این اصل وضع بکنند مثل اینکه امروز که این اصل نسخ شده است بجای آن ماده ۵۷ نظامنامه انتخابات گذاشته شده است که همینکه نصف بملاوه يك از کلیه نمایندگان ملت که در این دوره ۱۲۰ نفر بوده و نصف بملاوه يك از آنها ۶۱ نفر میشد حاضر در مرکز شدند مجلس افتتاح مییابد و رای ایشان با اکثریت مناقات اعتبار است ممکن نیست نظامنامه انتخابات برخلاف آن يك چیزی بنویسد بجهت اینکه این ماده ناسخه بجای همان اصل منسوخه قانون اساسی است پس اینکه آقایان فرمودند که ما نمیتوانیم نظام نامه انتخابات که امروز در کمیسیون مطرح مذاکره است در این موضوع چارای میدهد صحیح نبود و آن فرمایش ایشان از این اشتباه ناشی شده است بجهت اینکه آن ماده که در نظامنامه انتخابات است ولو اینکه در خارج از قانون اساسی است ولی از قانون اساسی محسوب میشود منتخبین این است که بنده خواسته اند اصول قانون اساسی که از سابق بوده است آنرا تغییر بدهند و در خارج نوشته اند ولی بر همه معلوم است که آن چند اصل منسوخ است و بجای آن این چند ماده نوشته شده است پس بطوریکه عرض کردم همچو میشود که

و باین بیان معلوم شد که کمیسیون اصلاح نظامنامه انتخابات هیچ ممکن نیست که برخلاف این ماده ناسخه يك چیزی را وضع بکنند و آن ایرادی که فرمودند بنقیده بنده رد شد و اما آنچه آقای حاج شیخ اسدالله اظهار کردند آنها هم بنظر بنده ناشی بود از اینکه يك چند روز که يك زمان ممتدی فاصله شده است بین امروز و آنروزیکه مفصلاً در اینجا در اینخصوص مذاکره شد و ادله زیادی بر آن اقامه شد و بواسطه طول زمان آن مذاکرات از نظرشان رفته است و الا اگر آن تفسیر طولانی و آن ادله و براینهی که در آنروز در اینجا مذاکره و اظهار شد در نظرشان می بود البته این ایرادات را نمی فرمودند و چون میدانم که از نظرشان رفته است لذا لازم می دانم که مختصر یادآوری بکنم آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند که در اصل هفتم قانون اساسی می نویسد که در موقع شروع بمذاکرات اقله دو ثلث و هفتمکام تحصیل رای سه ربع از اعضاء مجلس باید حاضر باشند از کجای این بیرون می آید که ۶۱ نفر و مازاد که حاضر شدند عبارت از مجلسند اصل ششم میگوید منتخبین طهران ایدی الحضور انعقاد مجلس را داشته و رای ایشان در مدت قیمت و کلاه سایر ولایات با اکثریت مناقات اعتبار و اجرا است بنده عرض میکنم که شصت یا هفتاد نفر یا هر چه باشد ممکن است بشینند در مقامات صحبت بکنند رای ایشان با اکثریت مناقات اعتبار و اجرا نیست چرا بجهت این که منتخبین ملت نیستند حالا باید دید که اینجا چه طور شده است که میگوید منتخبین طهران ایدی الحضور حق انعقاد مجلس را دارند و چه طور شده است که رای ایشان با اکثریت مناقات اعتبار و اجرا است در دوره سابقه منتخبین طهران شصت نفر بودند معلوم است که برای این بوده است که اینجا نماینده و منتخب از طرف ملت بوده اند حالا در آن با اکثریت مناقات اعتبار و اجرا است نسخ نمی شود پس نبود که نظامنامه انتخابات يك چیزی برخلاف این اصل وضع بکنند مثل اینکه امروز که این اصل نسخ شده است بجای آن ماده ۵۷ نظامنامه انتخابات گذاشته شده است که همینکه نصف بملاوه يك از کلیه نمایندگان ملت که در این دوره ۱۲۰ نفر بوده و نصف بملاوه يك از آنها ۶۱ نفر میشد حاضر در مرکز شدند مجلس افتتاح مییابد و رای ایشان با اکثریت مناقات اعتبار است ممکن نیست نظامنامه انتخابات برخلاف آن يك چیزی بنویسد بجهت اینکه این ماده ناسخه بجای همان اصل منسوخه قانون اساسی است پس اینکه آقایان فرمودند که ما نمیتوانیم نظام نامه انتخابات که امروز در کمیسیون مطرح مذاکره است در این موضوع چارای میدهد صحیح نبود و آن فرمایش ایشان از این اشتباه ناشی شده است بجهت اینکه آن ماده که در نظامنامه انتخابات است ولو اینکه در خارج از قانون اساسی است ولی از قانون اساسی محسوب میشود منتخبین این است که بنده خواسته اند اصول قانون اساسی که از سابق بوده است آنرا تغییر بدهند و در خارج نوشته اند ولی بر همه معلوم است که آن چند اصل منسوخ است و بجای آن این چند ماده نوشته شده است پس بطوریکه عرض کردم همچو میشود که

به مجرد حضور ۶۱ نفر که نصف بملاوه يك نفر است حق انعقاد مجلس را داشته رای آنها در مدت قیمت سایر و کلا ولایات با اکثریت مناقات اعتبار و اجرا است و همان طور که در دوره سابقه ۶۰ نفر منتخبین طهران را مجلس می گفتند در این دوره ۶۱ نفر را مجلس می گویند مازاد هر چه زیاد شده تا ۱۲۰ نفر آنها را مجلس می گویند پس اینکه میگویند این از کجا در آمد از اینجا آمد پس اصل ششم ۶۰ نفر را در آن دوره و این ماده ناسخه که بجای آن اصل است ۶۱ نفر را در این دوره حق انعقاد مجلس داده که باید در این فضا حاضر شده و شروع بمذاکره نمایند ولی این اصل و این ماده مجمل است و اگر اصل هفتم در پشت سر نمی بود بطور اطلاق این عده حق مذاکره و اخذ رای را داشتند ولی اصل هفتم که پشت سر این ماده است میگوید که

در موقع شروع بمذاکرات باید اقله دولت از اعضاء مجلس حاضر باشند یعنی همان عده که با مجلس گفتیم یعنی ۶۰ نفر و مازاد تا ۱۶۰ نفر در آن دوره و ۶۱ نفر و مازاد تا ۱۲۰ نفر در این دوره و سه ربع از همین اعضاء حضورشان کافی است برای اخذ رای بآن بیاناتی که عرض کردم و باین ترتیبی که عرض کردم این مطلب بنظر بی اشکال می آید چنانچه باز هم اشکالی باشد عرض خواهم کرد.

رئیس - آقایانی که اصلاحات پیشنهاد کرده اند عرض می کنم که اصلاحات خودش يك نوع اجازه نظمی است آقایان آقا میرزا مرتضی قلی خان و مشورتی در موقعی که در پیشنهاد خودشان توضیح می دهند فرمایشاتشان را می فرمایند حالا هم گویا مذاکرات کافی است (گفتند کافی نیست) پس رای می گیریم آقایانی که مذاکرات را کافی می دانند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) با اکثریت تصویب شد که مذاکرات کافی است دو فقره پیشنهاد شده است خوانده می شود [بترتیب ذیل قرائت شد]

(۱) از طرف آقا شیخ اسدالله هشترودی - پیشنهاد می کنم این جمله عوض جمله آخر ماده اول نوشته شود

در صورتی که کمتر از آن عدد نباشد که مجلس بآن عدد افتتاح مییابد

(۲) از طرف آقای میرزا مرتضی قلی خان - بنده پیشنهاد می نمایم که عبارت این قسم نوشته شود

ماده - مراد از دولت اعضاء مجلس و سه ربع که در اصل هفتم قانون اساسی منظور است دولت سه ربع اعضاء حاضر در مرکز است در صورتی که عده حاضرین در مرکز باندازه باشد که قانوناً مجلس بتواند تشکیل بشود

هشترودی - بنده پیشنهاد يك اندازه واضح است و گویا احتیاج توضیح ندارد ولی چون يك کلمه آقای آقا شیخ رضا فرمودند که لازم است آن کلمه را رد می کنم از این جهت عرض می کنم

درست است که آن اصل از قانون اساسی نسخ شده است ولی آن ماده ناسخه عوض این اصل از قانون اساسی نمی شود یعنی از این که از قانون اساسی بیرون رفت داخل قانون متعارفی شد و او را می توان تغییر داد این است که نصف بملاده يك یعنی ۶۱ نفر درست نمی شود برای این که شاید در کمیسیون نظامنامه انتخابات فرار بگذارند و کلای ولایات زیاد تر باشند برای این که این قانون متعارفی است و می شود آن را تغییر داد اما این پیش نهادی را که کرده ام با اعتقاد بنده احتیاج بتوضیح ندارد

آقا میرزا مرتضی قلی خان - بنده با تمام این فرمایشانی که آقای آقا شیخ رضا موندن موافق فقط این است که ما تفسیر می کنیم اصل هفتم قانون اساسی مورخه ذی قعدة ۱۳۲۴ را در آنجا هیچ اسمی از نصف نبوده يك منواه است و اگر ما این جمله آخر این ماده را بحال خوش باقی بگذاریم مثل این است که تفسیر کرده ایم ماده نظام نامه انتخابات را و این طرف هم یک تفسیری برای حداقل حضار لازم است پس خوب است يك مبنای برای تفسیریم که هم شامل آن معنی باشد و هم طوری نشود که تفسیر با اصل مفسر ما مغایرتی پیدا نکند این است که بنده این طور پیشنهاد کرده ام که اگر آقای ذكاء الملک هم که مقرر کمیسیون هستند همین را قبول فرمایند و رأی گرفته شود

ذكاء الملک - عبارتی را که آقای آقا میرزا مرتضی قلی خان و آقای هشترودی بطور اصلاح پیش نهاد کرده اند عیناً همان مقصود میسبون است ولی چون عبارت پیشنهاد آقای میرزا مرتضی قلی خان بهتر مقصود را مبرساند بنده آنرا از طرف کمیسیون قبول می کنم

رئیس - اصلاحی هم آقای حاج امام جمعه پیشنهاد کرده اند خواننده میشود پیشنهاد می کنم در ماده اول عوض کمتر از نصف بملاده يك ۶۱ نفر نوشته شود

حاج امام جمعه - اینجا يك نکته بزرگی از ما فوت میشود و آن این است که تصور می کنیم که قانون اساسی مثل سایر قوانین نیست که مجلس مواد آنرا بتواند نسخ بکند یا تغییر بدهد قانون اساسی يك چیزی است که با اطلاع تمام ملت نوشته میشود و همین واسطه وقتی که این نظامنامه انتخابات را می نوشند در آنجا برای اینکه این ماده از قانون اساسی که نوشته است و لاطهران لیدی العضور حق انعقاد مجلس را دارند نسخ میشد دو ماده دیگر هم غیر از این نسخ میشد مجبور شدیم که بنام ولایات ایران در همان وقت تلگراف بکنیم آنها هم تماماً انجمن اهلالتی آذربایجان را در این مسئله از طرف خودشان وکالت دادند و با اطلاع انجمن آذربایجان همانطور که آقای آقا شیخ رضا فرمودند این ماده نوشند که بحضور ۶۱ نفر مجلس افتتاح می شود پس این عوض آن اصل از قانون اساسی است که نوشته است و کلای تهران همین که حاضر شدند مجلس منعقد میشود در بنصورت کمیسیون نظامنامه انتخابات یا مجلس نمی تواند تغییری در آن بدهد و چون نمی تواند تغییر بدهد همان شصت و یک نفر را

باید معیناً نوشت و تغییر از آن بنده بنده نوشتن ندارد

رئیس - حالا باید رأی بگیریم در پیشنهاد آقایان آقا میرزا مرتضی قلی خان و هشترودی

ذكاء الملک - بنده پیشنهاد آقایان مرتضی قلی خان و هشترودی قبول کردم

رئیس - یعنی پیشنهاد کمیسیون را مسترد میدارید و این را اختیار میکنید

ذكاء الملک - بله آنرا مسترد میدارم

رئیس - پس رأی می گیریم در پیشنهاد آقای حاج امام جمعه آقایانی که پیشنهاد ایشان را قابل توجه میدانند قیام نمایند (کسی قیام نکرد) ردهه حالا پیشنهاد آقای آقا میرزا مرتضی قلی خان خوانده میشود و قضا رأی میگیریم (مجدداً پیشنهاد مزبور خوانده شد)

رئیس - آقایانی که ماده اول را باین ترتیبی که خوانده شد

آقا میرزا احمد - بنده در رأی عرض دارم

رئیس - بفرمائید

آقا میرزا احمد - بنده این رأی را برخلاف قانون اساسی میدانم برای اینکه شما میخواهید يك ماده قانون اساسی را تفسیر کنید و معنی تفسیر این است که ماده جهاتش معین نباشد و بخوانند يك جهاتش را معین بکنند

رئیس - شما اگر این را برخلاف قانون اساسی میدانید در موقعی که شور در کلیات میشد میخواستید اظهار بکنید

آقا میرزا احمد - هم آنوقت هم امر و اجازه خواسته بودم که رأی نوبت بنده رسیده و اجازه ندادند

رئیس - باز هم بپرداز آنکه در ماده اول دو دم رأی گرفته شد يك مرتبه دیگر در کلیات این مذاکره میشود اکثر اظهارهای دارید در آن موقع بفرمائید

آقا میرزا احمد - حالا هم اگر اجازه نمیدهد بنده این را عرض می کنم که این رأی برخلاف قانون اساسی است

رئیس - رأی میگیریم به پیشنهاد آقای آقا میرزا مرتضی قلی خان که کمیسیون هم پیشنهاد ایشان را قبول کرده است آقایانی که ماده اول را بطوریکه ایشان پیشنهاد کرده اند تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) و با اکثریت شصت و شش رأی تصویب شده است دوم قرائت میشود (ماده دوم بعبارة ذیل قرائت شد)

ماده ۳ - مراد از عبارت آخر ماده هفت قانون اساسی (اکثریت آراء وقتی حاصل شود که بیش از نصف حضار رأی بدهند) این است که قبول مطلب مزبور شده وقتی حاصل میشود که بیش از نصف حضار بر آن موافق شده است و مقصود کمیسیون این بوده است و عبارتی که اینجا نوشته است گمان نمی کنم مجمل باشد و واضح تر از عبارت اصل قانون اساسی است و شکل دیگری بنظر ما نرسید که بشویم که واضح تر از این باشد چون ملاحظه می فرمائید نوشته اند که مراد از عبارت آخر ماده ۷ قانون اساسی اکثریت آراء وقتی حاصل می شود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند این است که رد یا قبول مطلب مطرح شده وقتی حاصل می شود که بیش از نصف حضار رأی

خارج شوند یا باید در طرف رد قبول واقع شوند و این در يك موردی پیش آمده يك عده كثری در رأی دادن امتناع کردند و آن عده که رأی داده بودند بیش از نصف نشده بود مذاکراتی شد که اگر امتناع کنند ما تکلیفشان معلوم شود آنوقت ممکن است که اکثریت نسبی را قبول نمایند اما اینجا يك تفسیر دیگری شده است و بنده استدعا می کنم که این تفسیر را که کرده اند آقای مقرر توضیح بدهند چون دو مفهوم از این بیرون می آید یکی آنکه بیش از نصف رأی داده باشند بر رد یا قبول متلا فرض کنیم عده مجلس ۶۱ نفر است از این شصت و يك نفر ۴۰ نفر از آن در مطلبی امتناع کردند ۳۱ نفر میماند از این ۳۱ نفر ۱۶ نفر آن مطلب را رأی قبول ۱۵ نفر رأی ندادند در این میان این مطلب چه شده است یا معنی است موافق معادل این عبارت این را میتوان قبول فرض کرد و بیش از نصف حضار رأی داده اند بعضی برد و بعضی بقبول حالا مقصود این است یا اینکه طور دیگر است یعنی از این ۶۱ نفر ۳۱ نفر رأی بقبول ۳۰ نفر رأی برد بدهند بنده تصور می کنم که مراد از این شق قانی بوده است ولی عبارت این شق را بطور وضوح نمی فهماند در هر حال عیناً این تفسیر برای این ماده همین طور که عمل شده است اگر بشود بهتر است و تفسیری در آن ندیدیم بجهت اینکه در آنجا شاید شکل دیگری پیش بیاید که از حال این تفسیر برای او صلاح نباشد اینک بنده بملاده يك از رد یا قبول همیشه طرف توجه گرفته ایم باید معلوم باشد آنچه که اینجا مطرح بود راجع بود به امتناع که امتناع را چه قسم بگیریم جزء رد بگیریم یا جزء قبول معلوم اغلب جاها این است که امتناع کنند ها را نصف جزء رد می گیرند نصف بطرف قبول حالا اگر در این باب يك چنین تفسیری می کردند آنوقت می شد در این باب اظهار رأی کرد ولی حالا توضیح بدهند

ذكاء الملک - مقصود کمیسیون از این تفسیر معیناً همان چیزی است که آقای فهم الملک امتناع دارند یعنی از کلماتشان چنین فهمیدم که معتقدند باینکه هر گاه بیش از نصف از اعضاء حاضر رد کرده باشند یا قبول آن وقت می توانیم نتیجه گرفته باشیم و الا در يك موردی که يك جماعتی رد و يك جماعتی قبول و جماعتی امتناع کردند و هیچکدام از رد کنندگان یا قبول کنندگان اکثریت حاصل نکردند یعنی زیاد از نصف حضار نبودند آنجا نتیجه نگرفته ایم و امر موقوف شده است و مقصود کمیسیون این بوده است و عبارتی که اینجا نوشته است گمان نمی کنم مجمل باشد و واضح تر از عبارت اصل قانون اساسی است و شکل دیگری بنظر ما نرسید که بشویم که واضح تر از این باشد چون ملاحظه می فرمائید نوشته اند که مراد از عبارت آخر ماده ۷ قانون اساسی اکثریت آراء وقتی حاصل می شود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند این است که رد یا قبول مطلب مطرح شده وقتی حاصل می شود که بیش از نصف حضار رأی

برد یا قبول بدهند آنوقت معلوم می شود که مجلس رد کرد است یا قبول والا نتیجه حاصل نشده است حالا اینکه می فرمایند در بعضی جاها غیر از این می کنند که امتناع کنندگان را جزء رأی محسوب می دارند و نصف را بطرف رد کنندگان و نصف را بطرف قبول بدهند این را بنده ندیده بودم جانی ولیکن می دانم که خلاف این را عمل می کنند مثل اینکه امتناع کنندگان را جزء حاضرین نمیانند بعبارة اخری با اکثریت نسبی عمل می کنند اینجا مادر تفسیر قانون اساسی معتقدیم که باین شکل تفسیر بکنیم یا بآن شکل چرا که عبارت قانون اساسی بکلی مجمل است بجهت اینکه همین قدر می نویسد اکثریت آراء وقتی حاصل میشود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند ولی معلوم نیست که بیش از نصف حضار رأی دهنده باشند اهم از قبول یا رد یا اینکه بیش از نصف حضار مجلس رأی یا قبول یا برد بدهند پس چون عبارت قانون اساسی مجمل است ما اینجا میتوانیم باختیار خودمان تفسیر کنیم بعبارة اخری این يك ضمیمه است قانون اساسی و کمیسیون تفسیر این طریق را اختیار کرد تا اکثریت نسبی را مطاب اعتبار قرار ندهد و قبول کنیم رد قبول مطلبی را مگر وقتی که اکثریت نام باشد یعنی بیش از نصف حضار رأی برد یا قبول داده باشند و اینهم نظر بيك امری بود بلکه بدو امر یکی آنکه در مجلس امتناع خیلی زیاد واقع می شود بطوری که تسبیح کرده ایم هیچ جا بقدر این مجلس امتناع واقع نمی شود و اتفاق این را از کجا باور می چسبانند که نصف حضار رأی بدهند بقول یا برد نصف حضار که رأی بدهند یعنی رأی دهندگان باشد یعنی آن اکتیوی که مناط قطع قانون است آن نصف حضاری است که رأی بدهند یا باثبات یا به نفی و آنوقت همانطوری که گفته شد امتناع کنندگان جزو غایبین محسوب میشوند گریز و وجودشان اینست که بوجود آنها مجلس شورای ملی افتتاح میشود و هیچ فایده دیگری در این مورد ندارد اما اینکه فرمودند در بعضی جاها تقسیم میکنند امتناع کنندگان را نصف برد نصف قبول این هیچ فرق نمیکند بواسطه اینکه ملاک همان رأی دهندگان می شوند که بالنسبه اکثریت دارند مثلا اگر هشت نفر امتناع کرده اند و این هشت دو قسمت نمایند ۴ نفر بفرمایند به رأی دهندگان بقبول که عددشان از رد کنندگان بیشتر است این هیچ فرق نخواهد کرد همان شواهد شد باز ملاک همان اکثریت رأی دهندگان می شود و همان نتیجه گرفته میشود که از عدم تقسیم گرفته میشود ما باید فقط ملاک را رأی دهندگان بگیریم نصف حضار که رأی دادند آنوقت آن مطلب گذشته است و اگر آنطوریکه کمیسیون تفسیر کرده است بگوئیم که اقبالت یا نفی قانون وقتی است که نصف بملاده يك حضار رأی به رد یا به قبول بدهند آن وقت در رأی به قیام و مقصود ما هیچ وقت نمی توانستیم يك قانونی را رد شده یا قبول شده بگیریم بجهت این که آن کسانی که نوشته اند ممکن است نصف آنها امتناع کنند باشند نرد کنند و ما نشستن آنها را ملاک رد کردن قانون می دانیم و

در آنجا می بندد که شاید بعد مصلحت غیر از این باشد آن يك مطلبی است ولیکن فعلا کمیسیون این طور صلاح می دانند که این اصل قانون اساسی این طور تفسیر بشود

حاج آقا - من بقدری این ماده را بطور تفسیری که اول خود آقای ذكاء الملک بیان فرمودند و برخلاف تفسیر الان کمیسیون است و در اول عرض کردم این قدر واضح می دانم این ماده را تفسیر بردار نمی دانم و هر چه تفسیر بکنند بر خلاف مفهوم خود ماده است همه آقایان می دانند که ما مجبور شدیم که این را تفسیر بکنیم بواسطه چهار شدن در مواقع رأی که در بعضی مواقع نمی توانستیم نتیجه بگیریم و در بعضی موارد اکثریت نام رأی دهنده نبود بالنسبه بقبول یا رد باین جهت می گفتند نتیجه نگرفتیم و برای این فرستاده شد بکمیسیون که ل این اشکال بشود و يك تفسیری بشود که رفع يك محظوری بشود و الا این تفسیری را که حالا از کمیسیون آمده است یعنی همان ترتیبی است که سابق ما داشتیم در مقام اخذ نتیجه بنده همانطوری که اگر نصف بملاده يك از حضار رأی می داد برد یا قبول آن مطلب را رد شده یا قبول شده می دانستیم همانطور که عمل می کردیم همانطور تفسیر شده است و رفع آن محظور هیچ نشده است بنده خوب واضح می بینم این ماده را که نوشته شده اکثریت آراء وقتی حاصل می شود که بیش از نصف حضار رأی بدهند حالا می گویند رأی به نفی یا باثبات من نمی دانم این را از کجا باور می چسبانند که نصف حضار رأی بدهند بقول یا برد نصف حضار که رأی بدهند یعنی رأی دهندگان باشد یعنی آن اکتیوی که مناط قطع قانون است آن نصف حضاری است که رأی بدهند یا باثبات یا به نفی و آنوقت همانطوری که گفته شد امتناع کنندگان جزو غایبین محسوب میشوند گریز و وجودشان اینست که بوجود آنها مجلس شورای ملی افتتاح میشود و هیچ فایده دیگری در این مورد ندارد اما اینکه فرمودند در بعضی جاها تقسیم میکنند امتناع کنندگان را نصف برد نصف قبول این هیچ فرق نمیکند بواسطه اینکه ملاک همان رأی دهندگان می شوند که بالنسبه اکثریت دارند مثلا اگر هشت نفر امتناع کرده اند و این هشت دو قسمت نمایند ۴ نفر بفرمایند به رأی دهندگان بقبول که عددشان از رد کنندگان بیشتر است این هیچ فرق نخواهد کرد همان شواهد شد باز ملاک همان اکثریت رأی دهندگان می شود و همان نتیجه گرفته میشود که از عدم تقسیم گرفته میشود ما باید فقط ملاک را رأی دهندگان بگیریم نصف حضار که رأی دادند آنوقت آن مطلب گذشته است و اگر آنطوریکه کمیسیون تفسیر کرده است بگوئیم که اقبالت یا نفی قانون وقتی است که نصف بملاده يك حضار رأی به رد یا به قبول بدهند آن وقت در رأی به قیام و مقصود ما هیچ وقت نمی توانستیم يك قانونی را رد شده یا قبول شده بگیریم بجهت این که آن کسانی که نوشته اند ممکن است نصف آنها امتناع کنند باشند نرد کنند و ما نشستن آنها را ملاک رد کردن قانون می دانیم و

حال آنکه اگر ممکن بود بدینم که آنها رد کنند هستند یا امتناع کنند آنوقت ممکن بود که ما نتوانیم نتیجه بگیریم و آنها را رد کنند تصور کنیم اما این طور آنها را انگی جزء رد کنند محسوب می دارد و این را باید ملاحظه بکنیم که در مقام رأی بقیام و مقصود ما چهار چه اشکالی هستم که ابتدا نمی دانیم که رد شده است یا بی نتیجه مانده است و باید يك ترتیبی بدهیم که نتیجه بگیریم و رفع این محظور بشود بنده عرض می کنم این تعبیری که ما داریم که نصف بملاده يك باید رأی بدهند و استعجاب می کنیم که چطور می شود که يك عده خیلی نسبت به حضار رأی بدهند و آنرا رأی ثابت بدانیم این استعجاب بواسطه این که در مجلس این مطلب خیلی اتفاق می افتد که در چهل و شش نفر ۲۴ نفر رأی بدهند و ۲۲ نفر امتناع کنند این که در مجلس شورای ملی ایران به تر امتناع می شود باید فلسفه آنرا دانست حقیقتاً امتناع لاری است و این وجداناً خیلی اتفاق می افتد ولی خیلی در کم مورد یعنی در موادی که يك قانون دقیق و نکاتش خوب بر آن رأی دهنده واضح نباشد و يك مسئله مشکلی باشد و يك قانون خیلی عیبی باشد که انسان لاری باشد و تمام این امتناع هائی که تا بحال در مجلس ما واقع شده و این اندازه امتناع داریم سبب این است که این را جزء نتیجه گرفتیم و جزء غایبین غالباً اشخاصی که میخواهند قانونی از مجلس رد شود و وجداناً رضشان رد شدن این قانون است ولی نخواهند به بعضی ملاحظات علناً رد کنند امتناع میکنند که اینک بعضی تصدیق دارند که در مورد بعضی قوانین رد دادن بعضی مواجبه بعضی اشخاص جماعتی یا عده در مجلس بودند که میخواهند رد کنند و وجداناً می بایست رد کنند ولی برای بعضی ملاحظات امتناع میکنند برای آنکه نگردد آن غرض هم حاصل شده باشد و رأی هم نداده باشد و اگر امتناع را جزء غایبین بگیریم آنوقت اثری بر وجود آنها مترتب نیست جز همانکه عرض کرده بودم آنها مجلس را افتتاح میکنند و دیگر هم بعد از این نخواهد که امتناع بشود در مجلس مگر موافقی که رأی بدهد یا بنده ومن تقدیم می کنیم آن امتناعی را و آن عقول را که امتناع را جزء غایبین گرفته اند آن نظریه که امتناع لاری است مثل این است که در مجلس حاضر نشده باشند و تقدیم می کنیم متناعی را که جزء رأی دهندگان گرفته شود و تقاضا می کنیم همانطوریکه ظاهر قانون اساسی است امتناع را همانطور بگیرند

رئیس - بنده همچو می بینم که آقایان مذاکره را کافی می دانند

(بعضی اظهار کردند که کفایت کافی نیست)

رئیس - پس رأی میگیریم آقایان که مذاکرات را کافی میدانند قیام نمایند اکثریت است يك مرتبه دیگر خوانده میشود به رأی میگیریم (مجدداً ماده دوم راپورت کمیسیون تفسیر خوانده شد)

حاج شیخ اسدالله - این عبارت قانون

اساسی است و محتاج به تفسیر نیست .
رئیس - حالا رای میگیریم بماده دوم از راپورت کمیسیون تفسیر آقاییانکه موافقت با ماده دوم بر روی میفرماید که ترات شد قیام نمایند (با اکثریت ۵۵ رای تصویب شد)
 حالا مناقشه در کلیات این راپورت است آقاییانکه مخالفند بفرمایند .
آقای میرزا احمد - بنده از این جهت مخالف هستم در این تفسیر که تفسیر عبارت است از این که یکماده معنایش خوب صریح و واضح نباشد و مختل الوجهین باشد بعد از آنکه اختلاف پیدا شد یکی از آن دو وجه را با اکثریت تفسیر میکنند معنی تفسیر این است ولی اگر یکماده باشد که اصل معنی او صریحاً معلوم باشد و ابهامی نشده باشد در آن صورت نمی گویند این قابل تفسیر است آن ماده ۷ قانون اساسی در صورتیکه منضم باصل شش باشد معنایش صریح است در اصل ۶ قانون اساسی می نویسد (متخین ضهران لدی الحضور حق انعقاد مجلس را داشته میشود که میباحه و مذاکره میشود) از اینجا معلوم میشود که اعضاء مجلس تماماً اولو اینکده فقط نمایندگان طهران باشند کافی است از برای افتتاح مجلس حالا اصل شش و او اینکده منسوخ است ولی عرض می کنم متانانی باعرض بنده ندارد . بجهت اینکده دولت و در پنج دراصل ۷ راجع است بهمان چیزیکه در اصل ۶ گذشته است و در قانون اساسی راجع باصل ۷ هیچ اجمالی نیست مبنیاً منتخبین طهران وقتی که حاضر شدند میتوانند مجلس را افتتاح کنند و وقتی که دو تکت آنها حاضر باشند داخل در مذاکرات شوند و وقتی که سه ربع حاضر باشند میتوانند رای بدهند و اگر بفرمایند اصل ۶ منسوخ شده و آن ماده که در خارج بآن ترتیبی که از اینجاها رای گرفته اند آن جزء قانون اساسی است بنده هیچ قبول ندارم این معنی را بهمان طوری که آقاییان فرمودند آن ماده قابل تغییر است بنده هم آنرا قابل تغییر میدانم بلکه انشاء الله موفق شوم به تغییر آن در همین نظامنامه بجهتی که بنده عرض میکنم پس مراد قانون اساسی معین است و هیچ لازم به تفسیر نیست مراد همان منتخبین طهران است اگر میخواهد تغییر بدهد باید یک ماده منفرده اینجا پیشنهاد بکند و آن ماده را از مجلس بگذرانند و هیچ ربطی بقانون اساسی نداشته و اسم تفسیر را بسرا و نگذارند اسم تفسیر غلط است تا آنجا اینکده اینجا مذاکره میشود که نصف بیشتر را که قرار گذارده اند ۶۱ نفر بر حسب نظامنامه حاله این را برخلاف مشروطیت میدانم برای اینکه مجلس عبارت است از نمایندگان و حکوملت هم با حکم مجلس در جهت اکثریت هیچ فرق نمیکند در موقع رای و حکم مناظ اعتبار است و اکثریت اهالی مملکت و اکثریت مات در یک مسئله رای بدهد و مناظ آن اکثریت مجلس است که نماینده آنها هستند وقتی که شما قرار بگذارید اصل انعقاد مجلس را به ۶۱ نفر و آن وقت نصف بملاوه یک از این ضمت و بکنفر را مناظ اکثریت قرار بدهید و یک قانونی وضع کنید آن وقت آن قانون را قانون اکثریت مملکت بدانیم و مجری کنیم این بر خلاف مشروطیت است چرا برای اینکه شما رای اقلیت مجلس را که نصف بملاوه یک از نصف بملاوه یک ربع میشود مناظ اعتبار می

است که تقریباً بملاوه یک ربع میشود مناظ اعتبار می دانید آن وقت نصف بملاوه یک از حضور رانی که دادند اجرا میکنند در تمام مملکت در صورتیکه تاملت از نمایندگان مملکت در مجلس حق دادن رای نداشته اند و باید نصف بملاوه یک رای بدهند بر د یا بقبول یعنی نصف بملاوه یک از صد و بیست نفر د یا هر چیزی را که همین کردند از طرف ملت میباشد باید در رد و قبول آن قوانینی که بعد باید مجری بشود در مملکت نصف بملاوه یک قبول یابد کنند مجدداً عرض میکنم اگر قرار بدهند که نصف بملاوه یک از نمایندگان در مجلس حاضر شوند و آن وقت نصف بملاوه یک از این نصف تقریباً یک ربع از ۱۲۰ نفر میشود مثل این است که بلکه در واقع عین این است که رای اقلیت مملکت را که یک قسمت از ۴ قسمت نمایندگان ملت باشند حکم اکثریت داده اند و مجری کرده اند شما آنرا باسم اکثریت مملکت و این راجع است بآن ماده منتخبین طهران اگر چه بملاوه آن ماده هم رسیده است ولی با آن ترتیب هم بنده مخالفم که در قبول در مجلس نصف بملاوه یک باشد از نمایندگان و باید نصف بملاوه یک از کلیه نمایندگان رای داده باشند یعنی اکثر نمایندگان که کاشف است از اکثریت مات یک ملت .
ذکاء الملک - فرمایش آقای آقا میرزا احمد را بنده نمیتوانم تصدیق بکنم در این صورت از نظر راهبائی که مادر مجلس داده ایم باید برخلاف مشروطیت بدانیم بجهت اینکده بسیار اتفاق افتاده است بلکه اکثر از موافقی که ما رای داده ایم ۶۱ نفر هم نبوده است در این باب نمیتوانم تفصیل بدهم همین قدر عرض میکنم تمام مذاکله مشروطه که بنده اطلاع دارم همین که نصف بملاوه یک از نمایندگان ملت باشند حق دارند که مجلس را منعقد کنند و رای بگیرند مثلاً نمایندگان ملت فرانسه تقریباً ۶۰۰ نفر است نصف عدد که ۳۰۰ نفر است هر گاه حاضر باشند میتوانند مجلس را منعقد کنند و رای بدهند و آن ۳۰۰ نفر هم لازم نیست اظهار رای بکنند هر چند نفری که میخواهند اظهار رای بکنند همین قدر باید حاضر باشند و اینکده ۲۰۰ نفر از این ۳۰۰ نفر رای بدهند و ۱۰۰ نفر آنها امتناع کنند باز آن رای معتبر است یعنی کافی است که ۲۰۰ نفر اظهار رای کنند ۱۰۱ نفر از آن ۲۰۰ نفر مطالب را قبول یابد نمایند پس در یک مجلس شصده نفری معین است امور برای ۱۰۰ نفر بگذرد و مخالف مشروطیت نباشد منتفی این است که در فرانسه بنده ملاحظه کردم در یک مناسبت هیچ هیچ امری اتفاق نیفتاده است که یک عده کثیری امتناع کرده باشند بیک امری اکثریت خیلی کمی رای داده باشند والا اگر واقع شده بود قبول می کردند پس اینکه فرمودند مخالف مشروطیت است عرض می کنم مخالف مشروطیت نیست و در تمام ممالک مشروطه به همین طور عمل می کنند و در تمام ممالک مشروطه فقط نصف بملاوه یک از نمایندگان را حضورشان را لازم می دانند و وقتی که این عده حاضر شدند کار می کنند و رای می گیرند و مقید هم نیستند که اکثریت تامله شان از دادن مالیات با آن وجهی که بر عهده است

رای بدهد و اینکده ما اینطور تفسیر کردیم که اکثریت تامله را مناظ قرار دهیم معنی احتیاط و نظر به مقتضیات زمان و مکان بود والا حق با آقای آقا بود که اکثریت نسبی را کافی میدانستند **رئیس** - مذاکرات کافی است [اظهار امر وقت شد] رای می گیریم بر راپورت کمیسیون تفسیر مورخه ۱۶ ع ۲۹ ۱۳۲۰ که منضم تفسیر که داده است آقاییانکه موافقت قیام نمایند (اقلب قیام نمودند) **رئیس** - با اکثریت ۵۷ رای تصویب شد قبل از آنکه تنفس داده شود عرض می کنم که در موقع تنفس باید شعب اول و دوم و سوم را منعقد کنند و سه نفر عضو برای کمیسیون بودجه معین نمایند و آقایان سلیمان میرزا - آقا عبدالعسین - منتصر السلطان از کمیسیون بودجه استعفاء داده اند باید شعبه اول و سوم و پنجم منعقد شوند و بجای این سه نفر سه نفر دیگر معین بکنند و مقصود از شعب ششمی است که در ۱۴ میزان منعقد شده است در اطرافها اعلان شده است ملاحظه می فرمائید و این سه شعبه را منعقد می کنند و آن اشخاص را معین میکنند - ده دقیقه تنفس داده میشود . [مجدداً بعد از تنفس مجلس سه ربع قبل از غروب تشکیل شد]
رئیس - نتیجه استخراج آراء برای انتخاب دو نفر اعضاء اداره مباشرت دکتر حاج رضا خان - با اکثریت ۴۵ رای - آقا میرزا اسمعیل خان فرزانه با اکثریت ۴۲ رای برای مباشرت - حاج سید ابراهیم ۲۹ رای - آقا میرزا رضاخان نائینی با ۲۲ رای برای کمیسیون عدلیه - و کن - الملک با ۲۹ رای برای کمیسیون داخله - عدل الدوله با ۲۵ رای برای کمیسیون قوانین مالیه راپورت کمیسیون بودجه راجع به بانوی عظمی قرائت می شود .
 (راپورت مزبور بمبارت ذیل قرائت شد)
 بتاريخ ۱۵ ع ۲۹ نمره ۴۲ در کمیسیون بودجه لایحه وزارت مالیه راجع بحقوق بانوی عظمی و اولاد که در هیئت مدیره قطع شده بود مطرح گردید و وزارت مالیه تقاضا نموده بودند در این خصوص رای ضمنی از مجلس شورای ملی باید داده شود و بملاحظه اینکده رای از مجلس داده نشده مبلقی مالیات بدهی خود را معززی آنها نهاده بطرفه گذرانیده است پس از مذاکرات لازمه کمیسیون با اکثریت رای در قطع حقوق معززی آنها و اولاد اوداده پیشنهاد از مجلس می نماید .
رئیس - مخالفی نیست ؟
حاج شیخ الرئیس - بنده مخالفم **رئیس** - بفرمایند .
حاج شیخ الرئیس - بنده یک مخالفت اجمالی در تمام این راپورت کمیسیون بودجه دارم و آنرا بطور اجمال بگویم ولی یک مخالفت خصوصی در یک ماده اش دارم اورا ناچارم مفصل عرض کنم و آنکه راجع تمام ماده است بنده همچو گمان می کنم که اگر یکی از مدیونین دولت امتناع کنند از دادن مالیات با آن وجهی که بر عهده است

بر حسب مستقیم غیر مستقیم گویا عموماً مجوز انصافی ندارند که حقوق او را قطع کنند ابدی بلکه موافق قانون مجازات او همین است که از حقوق مقررده او استیفا بکنند آن مالیات دیوانی را اگر ایفانکنند از سایر اموالش اگر دارائی را رد حرج کنند توفیق کنند بآن ترتیبی که باید اموال بیت المال را حیازت و جمع آوری کرد ولی اینجا چون یک نکته هست که البته کمیسیون بودجه نخواست است باین نکته اشاره بکنند بنده هم تصریح نمیکند بطور اجمال عرض میکنم بنده گمان نمیکند که فقط امتناع از دادن حقوق دیوانی باشد یا بصرف خیال شخصی و امتناعی که بواسطه تشبثات و بستگی هائیکه بنده نمی توانم تصدیق کنم یا آنکه تصدیق بنده شاید خارج از وظیفه بنده باشد و آن راجع است بوزارت خارجه و اجمالاً عرض میکنم که نه در این مورد در سایر مواد هم میشود که غالب مردم بواسطه پیاده فشارها خوف ها یا راهسها یا مرعوبی برایشان حاصل است که چه دولت بجهت دولت قانونی و مشروطه است ولی باین وصف نفوس ضعیف است باقتضای آن مرهوبیت که الفریق بنشبت بککل حشیش بالکل گشش یاره نوسلات میکنند بنده اساساً چون وجدانم حاضر است برای اینکه رشتن امیدواری مردم را باید امتداد داد نه بآس این مطلبی بود که راجع بکلیه راپورت کمیسیون بودجه عرض کردم اما خیلی تعجب میکنم از یکجاده آن ابدأ با سبک و سلیقه بنده تنها خیر بلکه بلکن رویه ناپته دائمه مجلس شورای ملی مشافطت دارد این در مجلس مقدس شورای ملی تا بحال از برای آن کسانی که در راه مشروطیت و آزادی و حریت خدمت نموده و زحمت کشیده اند یا داری کردند جانفشانی نمودند انواع مکانات و پادشاهتار داده است چه باضانه مواجبه بامتیازات دیگر و عین السلطنه هم یکی از سربازان ملی و یکی از آن کسانی بود که تفنگ بدوش بود و در مجلس و در حوزة که و کلابی عظامی نشسته بودند با سایر اشخاص که هم مسلک بودند مسافطت و جانفشانی میکردند و آرزوی هم که مجلس را بپاربان کردند مردانه کوشید و لباس زنانه نپوشید خانه اش را فراتر کردند دارائیش را بردند امروز بآن شب محتاج است چطور مجلس رضای میشود که حقوق او را قطع کنند بدهند (ولائز فراز روز آخری) اگر یکی دیگر از آن سلسله یک وسیله غیر مشروطه امتناع کرده باشند از دادن مالیات بنده با کمالی انصافی میدانم که مواجبه یک خادم صحیح الا طواری که با تعبت صحیح مسلمه ایرانیت و بانذکره که از وزارت خارجه در دست دارد اگر بخواهند وزارت خارجه میتواند در آن باب بشما کلاماً توضیح بدهد مواجبه او را قطع کنند بنده او را بدرجه ایافت و صد اقتش را تمجید میکنم که اگر از دیگران قطع کنند در حق او بیفزایند و این خیلی بی انصافی است .
حاج سید ابراهیم - عرض میکنم از فراری که در کمیسیون بودجه مذاکره شد اینجکرم را ابتداء هیئت مدیره نموده است نهایت اینست که طرف خواسته است صریحاً بداند که مجلس اعضاء آن حکم هیئت مدیره را نموده است یا خیر و مجلس هم تمام احکام هیئت مدیره را قبول کرده است و هیچکدام را نسخ نکرده است و کمیسیون هم رأیش بر این بود که همان

حکم هیئت مدیره را باید امضاء کرد و اینکده عین السلطنه را بمقر ما بنده که خدمت کرده است صحیح است این حکم باید امضاء بشود بعد از پیشنهادی باید مکرر در وزارت مالیه پیشنهاد بکنند والا این حکم مدیره را نیشود تردید کرد .
لواء الدوله - عرض میکنم هیئت مدیره گویا از آسان نیامده باشد و حکمش اگر باید امضاء داشته باشد چرا در بعضی جاها ماخذ ندارد مثل اینکده مواجبه ناصرالدین میرزا را بقاء می کنند بعضی را ملاحظه بعضی را ملاحظه نمی کنند بنده در اساس این گونه کارها حرف دارم عرض میکنم اگر کسی مالیات نمیداند یک قانونی دارد باید حقوق او را در مقابل مالیات یکساله دو سال توفیق کرد و اما در عین السلطنه همین طور که آقای حاج شیخ الرئیس فرمودند همراه هم یعنی خود بنده هم در مجلس بودم آن اوقات که ایشان مدت سه ماه اینجا زحمت کشیدند و درندگی کردند و سرباز ملی شدند نیشود او را مقایسه کرد با دیگری عقیده ام این است که در باره او ظلم شده است اگر بخواهند رای بدهند بقطع حقوق او .
حاج عز الممالک - اینجا لازم است عرض کنم که این قطع حقوق راجع به ندادن مالیات نیست این مسئله را مخلوط بیک دیگر بکنند فقط وزارت مالیه برای اینکه این مسئله زودتر از مجلس بگذرد این را در مقدمه لایحه خودش اظهار کرده است که بانوی عظمی برای اینکه حقوق خودش را رسماً موقوف نمایند این مالیات را نگاه داشته است که شاید مجلس شورای ملی قطع حقوق او را تصویب بکند و قطع این حقوق راجع بهمان است که آقای حاج شیخ الرئیس فرمودند و تصدیق هم نمیکند ولی راجع بهمان تشبثاتی است که تا اکنون کرده اند در کمیسیون بودجه همینطور مذاکره شده اگر عین السلطنه برایت ذمه خودش را بعد باینکه ممکن است وزارت مالیه در این خصوص پیشنهاد تازه بکنند و در مجلس رای داده شود و این حکم در هیئت مدیره صادر شده است در تقریباً همی حق نبوده است این حکم را کمیسیون رای داده است و دیگر بسته است بنظر مجلس و خوب است آقاییان همانطوریکه در آرای خودشان باقی بوده اند باقی باشند .
رئیس - گویا مذاکرات کافی است از طرف آقا میرزا ابراهیم خان و ناصر الاسلام تقاضا شده است که این راپورت تجزیه شود حقوق عین السلطنه را بکمر تبه رای بگیریم و باقی را بیک مرتبه چون مطابق است با نظامنامه گویا با مخالفی نباشد رای میگیریم بحقوق بانوی عظمی و اولاد بالا شترک به غیر از حقوق عین السلطنه که جمیعاً چهار هزار و هشتصد و شش تومان نقد و نود و شش خردار و هشتاد من جنس آقاییانکه با راپورت کمیسیون موافقت یعنی قطع حقوق را تصویب می کنند و رفته سفید و آقاییان که مخالف هستند و رفته آبی خواهند انداخت (در این موقع شروع باخذ آراء گردید)
 حاج میرزا رضا خان احصاء نمود بمشور ذیل اعلام شد .
رئیس - با اکثریت ۵۷ رای از ۷۹ نفر

نمایندگان راپورت کمیسیون بودجه تصویب گردید (اسامی تصویب کنندگان) حاج میرزا رضاخان آقا سید جلیل - آقا میرزا احمد - شیخ قلامحسین - نیر السلطان - طباطبائی - بهجت - آقا محمد بروجردی افتخار الواعظین - ضیاء الملک - تربیت - ارباب کپور - عز الملک - فهم الملک - احتصام الملک - میرزا ابراهیم خان - معاضد الملک - حاج عز الملک - عدل الدوله - حاج شیخ اسدالله - دکتر اسمعیل خان - میرزا مرتضی قلی شان - ذکاء الملک - میرزا اودوخان - منتصر السلطان - آقا میرزا رضای مستوفی - حاج آقا - میرزا اسد اللخان - آقا سید حسین اردبیلی - آقا سید محسن کزازی - آقا سید محمد رضا - دکتر رحیم میرزا - حاج محمد کریم خان معاضد السلطنه - آقا میرزا رضاخان نائینی - آقا شیخ ابراهیم - سلیمان میرزا - صدر الملک - شریزی - ادیب التجار - حاج سید نصر الله فرزانه و سعید الملک - آقا سید محمد رضا همدانی - آقا شیخ حسین یزدی - ابراهیم میرزا - حاج سید ابراهیم آقا میرزا محمد نجف - محمد هاشم میرزا - حاج شیخ علی دهنده - علی زاده ناصر الاسلام - مشیر حضور دهنده خوارقانی - آقا میرزا قاسم خان - مزمل الملک و رفته آبی - حاج شیخ الرئیس
رئیس - حالا رای میگیریم بحقوق عین السلطنه که هفتصد و هفتاد و شش تومان و پنج خردار است و کمیسیون قطع او را تصویب کرده است آقاییانکه راپورت کمیسیون را تصویب میکنند و رفته سفید و آقاییانکه مخالفت و رفته آبی خواهند انداخت (در این موقع شروع باخذ آراء گردید)
حاج میرزا رضا خان - اوراق احصاء و نتیجه بمبارت ذیل اعلام شد .
 در رفته سفید (۱۴) و رفته آبی (۱۸) (اسامی تصویب کنندگان) دهنده - حاج سید ابراهیم - فرزانه - مزمل الملک - تربیت - شریزی - حاج شیخ علی - بهجت - آقا میرزا قاسم خان - حاج شیخ اسدالله - آقا محمد بروجردی - مشیر حضور - آقا میرزا رضاخان نائینی .
 (اسامی رد کنندگان)
 دکتر محمد میرزا - حاج صدق الملک - انتظام الحکما - شیبانی - معتمد التجار - فهم الملک - آقا شیخ علی - آقا میرزا ابراهیم قلی - ادیب التجار - حاج محمد کریم هاشم قشقالی - حاج شیخ الرئیس - آقا میرزا ابراهیم خان - دکتر اسمعیل خان - و کن الملک - لواء الدوله - ناصر الاسلام - میرزا مرتضی قلیخان .
رئیس - این مسئله لایزال ماند - شروع میکنیم بقانون یستی از ماده ۱۴ ماده ۱۳ - فرستنده هر شیشی حق دارد که مرسل خود را از دستخانه پس بگیرد یا اینکه از اداره بخواهد که آن شیشی مرسل بشخص دیگر غیر از صاحب اولش داده شود یا اینکه بعمل دیگر فرستاده شود ولی وقتی که مرسل بعمل مقصد رسید و صاحب اولی از ورود آن مطلع گردید و از دستخانه مطالبه کرد دیگر بدون رضایت او فرستنده نمیتواند هیچ تصرفی در مرسل خود بماند .
حاج سید ابراهیم - اینکده حق دارد با